

RAPORTUL nr. 1

Misiunea de Observare a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018

Perioada de monitorizare: 20 martie – 17 aprilie 2018

Publicat la 19 aprilie 2018

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, cu condiția indicării sursei de informație.

Misiunea de Observare a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 este finanțată de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și cofinanțată de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova, pe componenta de monitorizare a discursului instigator la ură și discriminare.

Opiniile exprimate în rapoartele publice ale Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

Cuprins

INTRODUCERE	4
METODOLOGIA DE OBSERVARE.....	4
REZUMAT	6
I. CADRUL LEGAL	9
II. ORGANELE ELECTORALE	13
III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ	23
IV. CONCURENȚII ELECTORALI	25
V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	28
VI. DISCURS INSTIGATOR LA URĂ ȘI DISCRIMINARE	35
VII. INFORMARE ȘI EDUCAȚIE CIVICĂ.....	37
RECOMANDĂRI	38

INTRODUCERE

Raportul nr. 1 elaborat în rezultatul activității Misiunii de Observare (MO) Promo-LEX a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 cuprinde perioada de activitate a observatorilor pe termen lung (OTL) între 20 martie – 17 aprilie 2018.

Alegerile locale noi sunt organizate în vederea alegerii primarilor pentru următoarele șapte localități: mun. Chișinău, mun. Bălți, comuna Leușeni, r. Hîncești, comuna Volovița, r. Soroca, comuna Jora de Mijloc, r. Orhei, satul Nemțeni, r. Hîncești, comuna Pîrlița, r. Ungheni.

Raportul nr. 1 este un raport intermediar, a cărui misiune generală constă în asigurarea îmbunătățirii de ansamblu a procesului electoral în curs de desfășurare. Obiectivele de referință ale raportului interimar sunt: diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral.

Raportul este elaborat de către echipa centrală a MO Promo-LEX, în baza constatărilor raportate de către OTL din cadrul Misiunii de Observare, cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își înaintează propria candidatură pentru funcția de primar, precum și societatea civilă.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări preliminare pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali/participanți la referendum și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

METODOLOGIA DE OBSERVARE

Misiunea de Observare (MO) Promo-LEX a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. Asociația Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova (RM), inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile.

Monitorizarea procesului electoral se efectuează pe durata perioadei electorale de către opt observatori pe termen lung (OTL) în cele 7 circumscripțiile electorale constituite pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018. În ziua scrutinului, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare din cele 375 secții de votare (SV) deschise. Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și semnează Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

Drept sursă de elaborare a rapoartelor publice ale MO servesc informațiile oficiale și cele publice, precum și rapoartele, inclusiv cele standardizate ale observatorilor, întocmite conform Metodologiei Promo-LEX, în baza vizitelor planificate în fiecare localitate din aria de responsabilitate, vizitelor la organele electorale, precum și a rapoartelor asupra evenimentelor întocmite în afara vizitelor planificate, în cazul în care observatorii constată evenimente cu tentă electorală. În cadrul vizitelor planificate observatorii analizează informația rezultată din discuții, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale.

MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate

¹ <https://promolex.md/4689-codul-de-conduita-al-observatorilor-electorali-promo-lex/>

acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe foto și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali. Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.monitor.md în care orice cetățean poate semnala activități cu tentă electorală. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

MO Promo-LEX este desfășurată în cadrul Programului "Democrație, Transparență și Responsabilitate", finanțat de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Monitorizarea discursului instigator la ură și discriminare este desfășurată în cadrul Proiectului „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova”, finanțat de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova. Opiniile exprimate în rapoartele publice ale Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

REZUMAT

În perioada 20 martie – 17 aprilie 2018, Misiunea de Observare (MO) Promo-LEX a alegerilor locale noi din 20 mai 2018 a activat în componența a 8 observatori pe termen lung și a unui coordonator național. Raportul este elaborat în baza informațiilor publice și oficiale, precum și în baza analizei formularelor completate de observatorii Promo-LEX, și anume: a 53 formulare de vizită, a 108 formulare de eveniment și a 8 formulare de vizită la CECE II și I.

Alegerile sunt organizate în 2 circumscripții electorale de nivelul II și în 5 circumscripții de nivelul I. La momentul elaborării Raportului, conform observatorilor Promo-LEX, pentru funcția de primar au fost înregistrați 12 concurenți electorali - toți fiind desemnați de un număr de 8 partide politice (PDM – 3; PSRM – 2; PPPDA – 2; PL – 1; PPDA – 1; PPCNM – 1; PPȘ – 1 și PVE – 1). În cazul a 2 CECE I – Nemțeni și Leușeni – în perioada monitorizată nu a fost înregistrat nici un concurent electoral. În funcție de localitate, cei mai mulți au fost înregistrați în mun. Chișinău – 7, după care urmează: Bălți – 2; Jora de Mijloc, Pîrlița și Volovița – câte 1 candidat.

În principiu, alegerile locale noi dispun de un cadru legal explicit. Cu toate acestea, MO Promo-LEX atenționează asupra unor aspecte interpretabile, deduse în contextul MO anterioare și care, cu regret, până în prezent nu au fost clarificate: prezentarea certificatului de integritate în procesul de înregistrare, fără tergiversarea procedurilor; reglementarea legală explicită a modului în care votează cetățenii cu domiciliu și reședință, prin excluderea noțiunilor și situațiilor interpretabile; votarea militarilor în termen dislocați în localitatea în care își au domiciliul, respectiv, unde se desfășoară alegerile etc.

Suplimentar, atenționăm asupra necesității unei abordări echitabile în ceea ce privește colectarea de semnături în susținerea candidaților pentru funcția de primar. MO Promo-LEX reiterează necesitatea de a obliga, urmând exemplul alegerilor prezidențiale, toți candidații pentru funcția de primar să prezinte semnături în susținerea candidatului, și nu doar pentru cei independenți.

În același context, considerăm că trebuie să fie revăzută actuala formulă de calcul a numărului de semnături necesare pentru completarea listelor de subscripție în susținerea candidaților pentru funcția de primar al localităților mari. Am identificat, de asemenea, o situație problematică din punct de vedere al respectării legislației electorale care se referă la posibilele cazuri de utilizare în scop de publicitate electorală a imaginii ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice.

Regretabil este și faptul că femeile nu beneficiază de avantaje în colectarea semnăturilor – în comparație cu alegerile parlamentare.

Alegerile se desfășoară în conformitate cu circumstanțele și termenele stabilite legal. Reținem că din 7 primari ale căror funcții au devenit vacante 5 au depus cereri de demisie ori au renunțat la funcție, din diverse motive, iar alți 2 primari au decedat.

În vederea organizării și desfășurării alegerilor locale noi din 20 mai 2018, pe parcursul perioadei monitorizate, CEC a adoptat 38 de hotărâri ce au vizat: aprobarea Planului calendaristic; constituirea a 7 CECE I și II; acreditarea a 106 observatori naționali ai Promo-LEX și a unui observator internațional etc. Pentru organizarea alegerilor locale noi din 20 mai 2018, CECE au creat 375 SV. Statistica de gen denotă o prezență mai mare a femeilor în componența CECE: din totalul de 53 membri(e), 64% sunt femei, iar 36% sunt bărbați. Proporția nu suferă mari schimbări în ceea ce privește ocuparea funcțiilor de conducere: 61,90% - femei și 38,10% - bărbați.

În același timp, atragem atenția asupra unor probleme care, în opinia noastră, urmează a fi soluționate de către autoritățile electorale. Reieșind din sensibilitatea subiectului gestionării Registrului de Stat al Alegătorilor (RSA) și cel al întocmirii listelor electorale, reiterăm poziția MO Promo-LEX, și anume: în cazul în care vor exista diferențe între datele din RSA și listele electorale elaborate în baza registrului, să fie explicată originea acestora, pentru a nu lăsa loc de interpretări.

Este regretabilă obstrucționarea activității observatorilor Promo-LEX de către CECE nr. 1 Chișinău prin interzicerea efectuării de înregistrări foto a documentelor electorale deținute de organul electoral, documente care sunt relevante monitorizării procesului electoral (hotărârile și procesele-verbale ale CECEM, dosarele concurenților). În această ordine de idei, facem apel către organele electorale de orice nivel să respecte statutul observatorilor în procesul electoral. Ne exprimăm speranța că acest caz de încălcare a legislației de către un organ electoral este unul singular, o excepție și nu constituie o situație de configurare a unei atitudini sistemice față de observatori, în calitate de element-cheie în asigurarea corectitudinii și legitimității procesului electoral.

Rolul administrației publice locale (APL) în alegerile locale noi monitorizate a ținut de activități de organizare a scrutinului: desemnarea membrilor CECE I și II; asigurarea locurilor speciale pentru afișaj electoral și întâlnirilor cu alegătorii; participarea la identificarea sediilor SV, proprietate publică.

Apreciem procentul ridicat din totalul de 31 APL de nivelul II și I (inclusiv preturile de sector) care, conform observatorilor Promo-LEX, au realizat următoarele: au aprobat deciziile privind afișajul electoral - 83,87% (26 din 31); au amenajat spațiul pentru afișaj electoral – 93,55% (29 din 31); au aprobat decizii privind locurile rezervate întâlnirilor cu alegătorii – 80,65% (25 din 31). În același timp, regretăm că nu toate APL s-au conformat cerințelor legale. Am vrea să atragem atenția, de asemenea, asupra procentului mic de APL care au publicat deciziile adoptate privind afișajul electoral (32,26%) și cele privind locurile rezervate întâlnirilor cu alegătorii (29,03%).

Perioada monitorizată a cuprins cel puțin trei tipuri de activități de promovare specifice debutului perioadei electorale: *activități politice ale partidelor în vederea desemnării candidaților, activități de colectare a semnăturilor de către candidații independenți și activități de agitație electorală a concurenților deja înregistrați.*

Pentru etapa inițială a perioadei electorale, *constatăm un activism sporit din partea candidaților și potențialilor candidați pentru funcția de primar, acesta fiind însă concentrat practic totalmente în mun. Chișinău și Bălți.* Din totalul de 89 de activități constatate, 73 s-au desfășurat în mun. Chișinău și 16 - în Bălți. Clasificarea lor în funcție de activitate ne permite să deducem că cele mai utilizate au fost următoarele: promovare/agitație prin intermediul corturilor (32), distribuie de materiale cu un conținut politic/electoral (21) și întâlniri cu cetățenii/alegătorii (12). Repartizate per candidați, aceste activități au vizat în special: PSRM (43), S. Radu (18) și PPPDA (10).

În contextul activităților de promovare politică/electorală au fost identificate și *2 situații ce pot fi calificate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative, și anume:* în procesul de colectare a semnăturilor de susținere a S. Radu și în cazul campaniei de promovare a candidatului PDM din c. Volovița.

Suplimentar, observatorii Promo-LEX au raportat *cel puțin 2 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri în perioada electorală*, în ambele fiind implicat candidatul desemnat de PSRM pentru funcția de primar al mun. Bălți.

MO Promo-LEX a estimat un quantum de cel puțin 478 890 lei pentru activități cu tentă electorală efectuate de potențialii concurenți electorali înainte de înregistrarea acestora. Totodată, MO atrage atenția asupra faptului că, deși agitația cu tentă electorală din perioada premergătoare campaniei electorale poate avea un impact vizibil asupra alegătorilor, cheltuielile acesteia nu pot fi percepute drept cheltuieli de campanie și nu se referă la plafonul stabilit de CEC pentru scrutinul respectiv. Potrivit legislației în vigoare, aceste cheltuieli trebuie să fie reflectate în raportul semestrial al partidelor politice depus la CEC la 15 iulie 2018.

În continuare, misiunea a constatat că cel puțin 2 dintre candidații înregistrați (Ion Ceban – PSRM și Reghina Apostolova – PPȘ) au efectuat cheltuieli pentru activități electorale după înregistrarea lor în calitate de candidați în alegeri. Quantumul minim estimat este de cel puțin 160 441 lei, dintre care: PSRM – 151 703 lei, PPȘ – 8 738 lei. Totodată, Promo-LEX semnalează că nici un concurent electoral

nu și-a deschis cont "Fond electoral", prezumând încălcarea legislației prin efectuarea cheltuielilor în afara contului "Fond electoral" sau acestea nu au fost reflectate din cauza neglijenței CEC care n-a publicat aceste date.

În contextul alegerilor locale noi din 20 mai 2018, MO Promo-LEX a monitorizat inclusiv cazurile de discurs instigator la ură și instigare la discriminare în mesajele concurenților, precum și discursurile sexiste și alte forme de intoleranță manifestate public. Cazurile identificate de către observatori au vizat atât candidații desemnați în mod nemijlocit, cât și cele care s-au referit la mesaje politice în context electoral. Printre candidații desemnați care, potrivit MO Promo-LEX, au făcut uz de discurs instigator la ură se numără candidatul PSRM Ion Ceban. De cealaltă parte, candidatul desemnat de PPPDA, Andrei Năstase, a fost vizat de cel puțin două ori prin mesaje sexiste, instigatoare la discriminare și violență. Unul din subiectele politice care au provocat cele mai multe discursuri și episoade de instigare la ură și discriminare în debutul perioadei electorale a fost "unionismul" (ideea unirii Republicii Moldova cu România).

MO Promo-LEX constată, în continuare, că promovarea activismului cetățenesc în perioada electorală pentru alegerile locale noi nu este o activitate susținută intens de organizațiile societății civile și autoritățile electorale. În context, Asociația Promo-LEX, prin componenta de educație civică și electorală, va continua să organizeze campanii de promovare a votului informat și conștient în rândul cetățenilor din localitățile în care se vor organiza alegerile.

Din perspectiva reflectării alegerilor de către sursele de informare on-line, comparativ cu alegerile locale noi din anii precedenți, scrutinul din 20 mai 2018 a generat mai mult interes mediatic, în special datorită desfășurării alegerilor în mun. Chișinău și Bălți. Cele mai vizualizate informații se referă la: adoptarea de către CEC a deciziei privind desfășurarea alegerilor locale noi pentru data de 20 mai 2018 și procedurile de desemnare/înregistrare a candidaților.

I. CADRUL LEGAL

Alegerile locale noi dispun, în principiu, de un cadru legal explicit. Cu toate acestea, MO Promo-LEX atenționează asupra unor aspecte, a căror clarificare, în opinia noastră, ar îmbunătăți considerabil calitatea procesului. În mare parte, acestea au fost reflectate în rapoartele de monitorizare anterioare și, cu regret, nu au fost clarificate până în prezent. Este vorba de: prezentarea certificatului de integritate în procesul de înregistrare, fără tergiversarea procedurilor; reglementarea legală explicită a modului în care votează cetățenii cu domiciliu și reședință, prin excluderea noțiunilor și situațiilor interpretabile; votarea militarilor în termen dislocați în localitatea în care își au domiciliul, respectiv, unde se desfășoară alegerile etc.

Suplimentar, atragem atenția asupra necesității unei abordări echitabile în ceea ce privește necesitatea de colectare a semnăturilor în baza listelor de subscripție, exclusiv pentru candidații independenți. MO Promo-LEX reiterează necesitatea de a obliga, urmând exemplul alegerilor prezidențiale, toți candidații pentru funcția de primar să prezinte semnături în susținerea candidaturii. În același context, considerăm că trebuie să fie revăzută actuala formulă de calcul a numărului de semnături necesare pentru completarea listelor de subscripție în susținerea candidaților pentru funcția de primar, pentru a micșora plafonul pentru localitățile mari. De exemplu, în opinia Promo-LEX, pentru Chișinău cele 10 000 semnături solicitate sunt exagerate ca număr, comparativ cu cele cel puțin 500 de semnături impuse pentru un candidat la funcția de deputat într-o circumscripție uninominală.

De asemenea, o situație problematică din punct de vedere al respectării legislației electorale se referă la posibilele cazuri de utilizare în scop de publicitate electorală a imaginii ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice.

1.1. Contextul legal

Temeiurile legale de organizare a alegerilor locale noi sunt stipulate la art. 150 alin. (1) din Codul electoral. Astfel, alegerile noi au loc în următoarele situații:

- a) dacă consiliul a demisionat, a fost dizolvat ori componența lui s-a redus cu mai mult de 1/3 din numărul stabilit de Legea privind administrația publică locală;
- b) dacă primarul a demisionat, a fost revocat sau nu poate să-și exercite funcțiile, inclusiv din cauza privării de dreptul la ocuparea unor funcții, stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă;
- c) dacă și după votarea repetată nu a fost ales consiliul și/sau primarul;
- d) dacă s-a efectuat reorganizarea administrativ-teritorială și în unitățile administrativ-teritoriale nou-formate este necesară alegerea autorităților administrației publice locale (consiliilor, primarilor).

De asemenea, condițiile pentru încetarea înainte de termen a mandatului primarului sunt prevăzute și de art. 28 alin. (2) lit. a) din Legea nr.436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală și de art. 5 alin. (4) lit. e) din Legea nr. 768-XIV din 2 februarie 2000 privind statutul alesului local.

De menționat, în contextul alegerilor locale noi din 20 mai 2018, că *acestea sunt ultimele alegeri locale noi ce vor fi organizate până la alegerile locale generale care în mod normal ar urma să fie desfășurate în luna iunie a anului 2019*. În acest sens, art. 150 alin. (2) din Cod stabilește că dacă vacanța funcției de primar al localității a apărut în ultimul an înainte de expirarea mandatului, alegeri noi pentru funcția de primar nu se organizează.

La fel, conform art. 6 alin. (3) din Legea privind statutul alesului local, mandatul alesului local ales în locul altui ales local pe durata mandatului neexercitat al acestuia se încheie odată cu expirarea mandatului predecesorului, fapt care înseamnă că *mandatul primarului ales la 20 mai 2018 va fi de aproximativ un an*.

Reieșind din normele expuse supra, CEC a luat act de circumstanțele constatate în unele localități și a adoptat hotărârile cu privire la stabilirea datei alegerilor locale noi ale primarului:

- comunei Leușeni, raionul Hîncești, nr. 1193 din 20 octombrie 2017;
- comunei Volovița, raionul Soroca, nr. 1194 din 20 octombrie 2017;
- comunei Jora de Mijloc, raionul Orhei, nr. 1220 din 31 octombrie 2017;
- satului Nemțeni, raionul Hîncești, nr. 1317 din 27 decembrie 2017;
- comunei Pîrlița, raionul Ungheni, nr. 1407 din 13 februarie 2018;
- municipiului Chișinău (primar general) nr. 1446 din 12 martie 2018;
- municipiului Bălți, nr. 1447 din 12 martie 2018.

Reținem că din 7 primari a căror funcții au devenit vacante, 5 au depus cereri de demisie sau au renunțat la funcție, din diverse motive, iar alți 2 primari au decedat.

În ceea ce privește stabilirea datei alegerilor noi, CEC a făcut trimitere la hotărârea sa nr. 706 din 13 septembrie 2011 „Cu privire la desfășurarea alegerilor locale noi”, cu modificările ulterioare, prin care a stabilit că drept zi de desfășurare a alegerilor noi se stabilește a doua ori a treia zi de duminică din lunile mai și noiembrie ale fiecărui an. Astfel, prin hotărârile menționate supra, CEC a stabilit ziua alegerilor locale noi pentru 20 mai 2018, a doua duminică a lunii mai.

1.2. Aspecte problematice privind implementarea cadrului legal

1.2.1. Colectarea semnăturilor de către candidații independenți pentru funcția de primar: număr exagerat de semnături pentru Bălți și Chișinău și abordare inechitabilă

Referitor la colectarea semnăturilor de subscripție, MO Promo-LEX mai atrage atenția asupra unor aspecte foarte importante în opinia noastră: *numărul de semnături și subiecții impuși de cadrul legal de a colecta semnăturile.*

Cu referință la *numărul de semnături necesare a fi colectate*, amintim că art. 138 din Codul electoral, în calitate de normă specială, stabilește la alin. (1) că cetățeanul RM își poate depune candidatura în calitate de candidat independent pentru a fi ales primar – dacă este susținut de 5 la sută din numărul alegătorilor din circumscripție, dar nu mai puțin de 150 de persoane și nu mai mult de 10000 de persoane. Pentru majoritatea absolută a circumscripțiilor din RM cota prevăzută este una acceptabilă, în opinia Asociației. Cu totul altă situație este în cazul localităților cu un număr mare de alegători. *Este exemplul municipiilor Chișinău și Bălți, unde candidații trebuie să prezinte liste de subscripție cu cel puțin 10 000 și, respectiv, 5 516 semnături.*

MO Promo-LEX insistă asupra faptului că în cazul *mun. Chișinău și Bălți, numărul de semnături necesar de a fi colectate este unul exagerat*. Pentru comparație, art. 86 din Codul electoral stabilește că pentru a fi înregistrat de CECE, *candidatul pentru funcția de deputat* din cadrul circumscripției uninominale prezintă liste de subscripție care conțin semnăturile *a cel puțin 500 și cel mult 1000* de susținători cu drept de vot.

Constatăm situația în care pentru a fi candidat la funcția de primar ești impus de legislație să colectezi cel puțin 10 000 semnături, în timp ce pentru a fi deputat – cel puțin 500. Analizând fenomenul chiar și prin raportare la numărul de circumscripții uninominale constituite în baza municipiilor, constatăm cazul Chișinăului, cu 11 circumscripții uninominale, unde în mod ipotetic un candidat la funcția de deputat ar avea nevoie de circa 5 500 de semnături, practic de două ori mai puțin decât pentru a candida la funcția de primar. Iar în cazul *mun. Bălți*, cu 2 circumscripții uninominale, ar fi necesare cel puțin 1000 de semnături, de 5,5 ori mai puține decât pentru a candida la funcția de primar.

Un alt aspect important al problemei ține de categoriile de subiecți care sunt impuși de cadrul legal de a colecta semnături în vederea înregistrării. Codul electoral pentru alegerile locale, inclusiv cele noi, stabilește că doar candidații independenți trebuie să colecteze semnături în baza listelor de

subscripție pentru a-și depune candidatura. Prin urmare, **MO Promo-LEX își reiterează poziția, conform căreia toți candidații la funcția de primar ar trebui să colecteze semnături, nu doar cei independenți.** În acest sens, optăm pentru o abordare echitabilă a statutului de concurent și a condițiilor de înregistrare. Prin analogie, amintim că, potrivit art. 113 alin. (1) din Codul electoral, pentru a fi înregistrați de CEC, *toți candidații la funcția de Președinte al RM depun liste de subscripție.*

1.2.2. Atitudine inequitabilă față de candidatele independente femei la funcția de primar, comparativ cu candidatele independente femei la funcția de deputat

MO Promo-LEX apreciază drept regretabil faptul că femeile candidate la funcția de primar nu beneficiază de aceleași avantaje în colectarea semnăturilor în liste de subscripții, după exemplul candidadelor femei ce colectează semnături de susținere la alegerile parlamentare.

Amintim că potrivit art. 86 alin. (1) din Codul electoral, la alegerile parlamentare, pentru a fi înregistrat de CECE, candidatul pentru circumscripția uninominală prezintă liste de subscripție care conțin semnăturile a cel puțin 500 și cel mult 1000 de susținători cu drept de vot. Prin derogare de la respectivul alineat, un candidat femeie poate fi înregistrat dacă prezintă semnăturile a cel puțin 250 și cel mult 500 de susținători cu drept de vot din circumscripția unde candidează.

Prin analogie, considerăm că legiuitorul trebuie să trateze în mod egal aceste situații și să modifice Codul electoral pentru a permite femeilor candidate la funcția de primar să colecteze de două ori mai puține semnături în susținerea sa.

1.2.3. Utilizarea imaginii autorităților publice în scopuri de publicitate electorală

Utilizarea imaginii unor personalități sau a unor autorități publice din țară și de peste hotare, fie a organizațiilor internaționale în campaniile politice a devenit deja o practică obișnuită pentru politicienii moldoveni. Asociația Promo-LEX a raportat de mai multe ori astfel de situații, inclusiv în cadrul scrutinelor monitorizate. În acest sens, alegerile locale noi din 20 mai 2018 par a nu fi o excepție.

Astfel, candidatul la funcția de Primar General al mun. Chișinău, Ion Ceban, a difuzat un spot electoral în care Igor Dodon apare în calitatea sa de Președinte al Republicii Moldova și face publicitate deschisă candidatului la funcția de primar, făcând astfel și un transfer de imagine de pe poziția pe care o ocupă. În acest sens, reținem că art. 52 alin. (8) din Codul electoral prevede că “nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. [...]”.

Totodată, am pune la îndoială însăși posibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a se implica în susținerea unui concurent electoral, desemnat de un partid politic, atâta timp cât art. 123 alin. (2) din Codul electoral îl obligă să renunțe la calitatea de membru al vreunui partid politic încă la etapa de validare a mandatului.

În vederea respectării legislației electorale în vigoare și păstrării unei echități între candidați, îndemnăm concurenții electorali să se abțină de la folosirea unor astfel de instrumente și să-și construiască campaniile în conformitate cu programele lor electorale.

În același context, ținem să menționăm că, deși Constantin Codreanu nu a fost încă înregistrat în calitate de candidat din partea PUN la data elaborării Raportului, acesta și-a anunțat intenția de a candida la funcția de Primar General al mun. Chișinău. La 11 aprilie 2018, Constantin Codreanu și-a lansat public programul său electoral prin susținerea deschisă și promovarea activă a fostului președinte al României Traian Băsescu, fapt care la moment nu constituie o încălcare, însă riscă să devină una din ziua înregistrării candidatului. Specificăm că imaginea ambilor politicieni se regăsește pe diverse materiale promoționale ale PUN, care în mod ipotetic pot avea efect și în perioada campaniei electorale.

Reținem că Traian Băsescu este cetățean străin, a deținut funcția de Președinte al României timp de 10 ani și este foarte popular în Republica Moldova, ceea ce nu poate fi ignorat în contextul unui transfer de imagine într-o campanie electorală.

1.2.4. Implementarea recomandărilor formulate de Promo-LEX în procesul de monitorizare a alegerile locale noi

În rezultatul monitorizării alegerilor locale noi, Promo-LEX a elaborat un șir de recomandări care au avut drept scop îmbunătățirea calității procesului electoral. Cu regret, majoritatea recomandărilor așa și nu au fost reflectate în procesul de modificare a legislației. În același timp, cu referință inclusiv la alegerile locale noi, apreciem faptul că, în conformitate cu recomandările Promo-LEX, legislatorul a exclus autoritățile locale din categoria autorităților cu atribuții de autentificare a listelor de subscripție.

Revenind la recomandările ce nu au fost luate în considerație, am dori să specificăm cazul a trei exemple elaborate în contextul alegerilor locale noi din 19 noiembrie 2017 și care rămân a fi neimplementate²:

- *Modificarea Codului electoral în sensul oferirii posibilității militarilor în termen, care își îndeplinesc serviciul într-o unitate dislocată în aceeași localitate în care își au domiciliul și, respectiv, se desfășoară alegeri locale, să fie admiși la procesul electoral.* În același context, este necesară reglementarea expresă a drepturilor electorale ale militarilor în termen la referendumul local.
- *Reglementarea clară în Codul electoral a modului în care votează cetățenii cu domiciliu și reședință valabile concomitent în ziua alegerilor și a celor fără domiciliu și reședință.* Aceasta este imperios necesar nu doar pentru a uniformiza cadrul legal, ci și pentru a evita interpretarea normelor și adoptarea unor decizii de soluționare temporară a problemei, convenabile unor sau altor forțe politice;
- *Evaluarea capacităților și pregătirea din timp a mecanismului pentru a face față noilor provocări procedurale determinate de modificarea legislației și necesitatea de a elibera certificate de integritate, pentru a nu tergiversa procesul de înregistrare a concurenților.* Cu referire la prezentarea de către candidații electorali a certificatelor de integritate, reținem că CEC, care urmează să obțină certificatele de integritate în mod centralizat de la ANI, în mod repetat a difuzat o Circulară prin care solicită CECE să-i transmită informațiile despre persoanele care au depus dosarele de înregistrare.

² https://promolex.md/wp-content/uploads/2017/11/RAPORT-nr.1_02.11.2017_final_web.pdf

II. ORGANELE ELECTORALE

În vederea organizării și desfășurării alegerilor locale noi din 20 mai 2018, pe parcursul perioadei monitorizate, CEC a adoptat 38 de hotărâri ce au vizat următoarele: aprobarea Planului calendaristic; constituirea a 7 CECE I și II; acreditarea a 106 observatori naționali ai Promo-LEX și a unui observator internațional etc. Pentru organizarea alegerilor locale noi din 20 mai 2018, CECE a creat 375 SV.

Reieșind din sensibilitatea subiectului gestionării Registrului de Stat al Alegătorilor (RSA) și cel al întocmirii listelor electorale, reiterăm opinia MO Promo-LEX, conform căreia în cazul în care vor exista diferențe între datele din RSA și listele electorale elaborate în baza registrului, să fie explicată originea acestora, pentru a nu lăsa loc de interpretări.

Este regretabilă obstrucționarea activității observatorilor Promo-LEX de către CECE nr. 1 Chișinău și facem apel către organele electorale de orice nivel să respecte statutul observatorilor în procesul electoral. Ne exprimăm speranța că acest caz de încălcare a legislației de către un organ electoral este unul singular, o excepție și nu constituie o situație de configurare a unei atitudini sistemice față de observatori și drepturile acestora, în calitate de element-cheie în asigurarea corectitudinii și legitimității procesului electoral.

Statistica de gen denotă o prezență mai mare a femeilor în componența CECE: din totalul de 53 membri(e), 64% sunt femei, iar 36% sunt bărbați. Proporția nu suferă mari schimbări în ceea ce privește ocuparea funcțiilor de conducere: 61,90% fiind femei și 38,10% - bărbați.

2.1. Activități ale Comisiei Electorale Centrale

2.1.1. Hotărâri ale CEC. Prezentare generală

În vederea organizării alegerilor locale noi din 20 mai 2018, CEC a adoptat 38 de hotărâri. Astfel, în funcție de circumstanțele prevăzute de lege pentru organizarea alegerilor noi, au fost adoptate 7 hotărâri prin care a fost stabilită data desfășurării alegerilor în cele 7 localități din țară.

La 12 martie 2018, CEC a adoptat hotărârea nr. 1449 prin care a aprobat Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018. De asemenea, prin alte 21 de hotărâri CEC a decis asupra: convocării unui membru care nu activează permanent la CEC; repartizării atribuțiilor între membrii CEC în perioada electorală; listei partidelor cu dreptul de a participa la alegerile locale noi din data de 20 mai 2018; convocării și degrevării unor membri ai CECE pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale noi ale primarilor și asupra angajării personalului în aparatele de lucru ale consiliilor; plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Fond electoral” al concurentului electoral la alegerile locale noi; cuantumului creditului fără dobândă acordat concurenților electorali la alegerile locale noi; devizului de cheltuieli pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale noi pentru funcția de primar general al mun. Chișinău și de primar al mun. Bălți; confirmării reprezentanților cu drept de vot consultativ în CEC din partea unui partid pentru perioada campaniei electorale a alegerilor locale noi și asupra confirmării persoanelor responsabile de finanțe (trezorieri) din partea unor partide, pentru perioada campaniei electorale a alegerilor locale noi și asupra unor modele de documente electorale pentru alegerile locale noi din data de 20 mai 2018; acreditarea observatorilor naționali și internaționali.

Prin alte 9 hotărâri, CEC a constituit circumscripțiile electorale de nivelul al doilea, circumscripțiile electorale de nivelul întâi, Consiliile electorale ale tuturor circumscripțiilor (CECE I și CECE II), precum și a intervenit cu modificări asupra componenței unuia din ele.

2.1.2. Circulare CEC

În data de 31 martie 2018, înainte de începerea efectivă a perioadei de depunere a dosarelor candidaților, CEC a difuzat Circulara nr. CEC 8/2153 care aduce clarificări organelor electorale privind modul de a proceda în situația în care candidatul prezintă CECE setul de acte necesare înregistrării, cu excepția certificatului de integritate. Astfel, Consiliul urmează să primească documentele prezentate și să informeze imediat CEC, printr-o scrisoare, semnată de președintele CECE, care să conțină numele, prenumele și patronimicul candidatului, funcția și locul de muncă, precum și copia actului de identitate al acestuia.

De asemenea, CEC stabilește că CECE poate adopta hotărârea privind examinarea dosarului candidatului doar după ce va recepționa răspunsul din partea ANI, acordat prin intermediul CEC.

2.1.3. Constituirea circumscripțiilor electorale și a consiliilor de circumscripție electorală de nivelul I

La 20 martie 2018, respectând prevederile Codului electoral și ale Programului calendaristic, CEC a adoptat Hotărârea nr. 1471, prin care a constituit circumscripțiile electorale de nivelul întâi pentru desfășurarea alegerilor locale noi din 20 mai 2018, după cum urmează:

- circumscripția electorală comunală Leușeni nr. 20/22, raionul Hîncești;
- circumscripția electorală satească Nemțeni nr. 20/28, raionul Hîncești;
- circumscripția electorală comunală Jora de Mijloc nr. 25/16, raionul Orhei;
- circumscripția electorală comunală Volovița nr. 29/34, raionul Soroca;
- circumscripția electorală comunală Pîrlița nr. 35/29, raionul Ungheni.

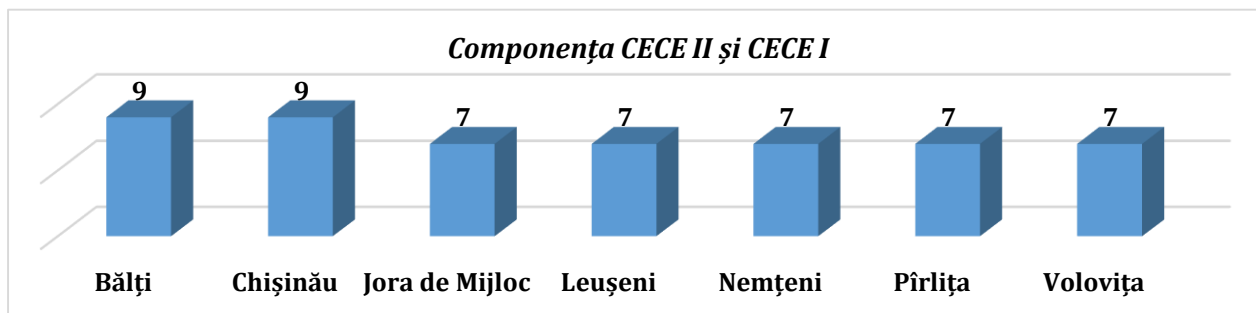
La 10 aprilie 2018, CEC a adoptat hotărârile nr. 1521, 1522, 1523, 1524 și 1525 prin care au fost constituite CECE de nivel I. Toate cele 5 CECE I constituite au o componență nominală de 7 membri, acesta fiind numărul minim prevăzut de legislație (de la 7 la 11 membri). În 4 CECE I sunt câte 4 membri din partea consiliilor locale, iar într-un CECE I sunt 3. De remarcat că doar 3 partide parlamentare din 5 – PD, PLDM și PSRM – au delegat câte 1 membru în toate consiliile. Într-un CECE I un membru a fost desemnat și de către PL.

2.1.4. Constituirea circumscripțiilor electorale și a consiliilor de circumscripție electorală de nivelul II

Prin aceeași Hotărâre nr. 1471 din 20 martie 2018, CEC a constituit circumscripțiile electorale de nivelul al doilea pentru desfășurarea alegerilor locale noi pentru funcția de primar general al municipiului Chișinău și de primar al municipiului Bălți, stabilite pentru data de 20 mai 2018, după cum urmează:

- circumscripția electorală municipală Chișinău nr.1;
- circumscripția electorală municipală Bălți nr. 2.

La 30 martie 2018, CEC a adoptat hotărârile nr. 1486 și 1487 prin care a constituit CECE municipală Chișinău nr. 1 și Bălți nr. 2, ambele în componența numerică de 9 membri. În componența CECE mun. Chișinău nr. 1 sunt: câte un membru de la 5 partide parlamentare, și anume: PCRM, PD, PL, PLDM și PSRM; 2 - din partea Judecătoriei Chișinău și 2 - din Registrul Funcționarilor Electorali (RFE). Specificăm că Consiliul municipal nu a făcut uz de dreptul de a delega membri în CECE.

Totodată, în componența CECE municipală Bălți nr. 2 sunt: câte un membru din partea a 4 partide parlamentare – PCRM, PD, PL, PSRM; 2 - din partea Judecătoriei Bălți; 2 - din partea Consiliului municipal Bălți și un membru - din RFE.

2.1.5. Modificarea componenței CECE

La data de 17 aprilie 2018, prin Hotărârea CEC nr. 1546 a fost modificată componența CECE I Nemțeni. Astfel, la data de 13 aprilie 2018, PDM a înaintat o solicitare privind includerea unui alt membru din partea partidului, în legătură cu depunerea cererii de demisie depuse de membrul desemnat anterior de PDM.

2.1.6. Acreditarea observatorilor

Conform art. 68, alin. (4) din Codul Electoral, observatorii din partea asociațiilor obștești calificate din Republica Moldova se acreditează prin hotărârea CEC sau a CECE.

CEC a examinat cereri de acreditare a observatorilor și în acest sens a adoptat 2 hotărâri prin care au fost acreditați 106 observatori naționali din partea Asociației obștești „Promo-LEX” în vederea monitorizării alegerilor locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018. De asemenea, CEC a adoptat o hotărâre prin care a acreditat un observator internațional din partea Ambasadei Republicii Populare Chineze în RM pentru alegerile vizate.

2.1.7. Gestionarea Registrului de Stat al Alegătorilor

Amintim că listele electorale sunt întocmite în baza Registrului de stat al alegătorilor (RSA) constituit în corespundere cu datele Registrului de Stat al Populației. Aceste liste cuprind toți cetățenii cu drept de vot care domiciliază ori își au reședința pe teritoriul unei secții de votare.

Subiectul calității listelor electorale în contextul organizării și desfășurării alegerilor locale este unul la fel de important ca și pentru scrutinele naționale, însă cu mult mai expus unor probabile riscuri de viciere generate de "migrarea alegătorilor". Fenomenul "migrării artificiale" a alegătorilor a fost identificat și descris de către Misiunea de Observare Promo-LEX a alegerilor locale generale din 14 iunie 2015, ca fiind determinat preponderent de înregistrarea în mod organizat a reședinței în altă localitate³. În același timp, din practica de monitorizare a alegerilor locale noi din perioada 2015 – 2017, Asociația Promo-LEX deduce că nu au fost identificate fenomene de "migrare a alegătorilor". Promo-LEX va monitoriza acest aspect și în contextul alegerilor locale noi din 20 mai 2018.

În perioada de monitorizare pentru Raportul nr. 1 avem disponibile doar datele din RSA, listele electorale fiind încă la etapa de actualizare. Tabelele 1 și 2 prezintă situația comparativă privind conținutul numeric al RSA și al listelor electorale pe parcursul anilor 2016-2018 conform exemplului municipiilor Chișinău și Bălți.

³ <https://promolex.md/wp-content/Raport-final-electorala-2015.pdf>

Tabelul nr. 1. Dinamica numărului de alegători în mun. Chișinău

Sursa	Data	Numărul de alegători	Diferența RSA/Liste electorale
Registrul de stat al alegătorilor ⁴	13 septembrie 2016	643 186	- 18 713
Alegători în listele electorale de bază ⁵	8 octombrie 2016	624 473	
Registrul de stat al alegătorilor ⁶	1 septembrie 2017	647 203	- 17 368
Alegători în listele electorale de bază ⁷	3 noiembrie 2017	629 835	
Registrul de stat al alegătorilor ⁸	31 martie 2018	632 450	

Pentru început, reiterăm nedumerirea specificată și în rapoartele anterioare, care până la urmă așa și nu au generat anumite reacții din partea autorităților responsabile. Este vorba de diferența considerabilă și nejustificată, în opinia Asociației, de 18 713 alegători în 2016 și de 17 368 în 2017 dintre numărul de alegători din RSA și cel din listele electorale de bază generate de acesta în cazul mun. Chișinău, precum și de decalajul de 4 214 alegători între datele RSA și listele electorale generate pentru mun. Bălți în alegerile prezidențiale din octombrie-noiembrie 2016. Atragem încă o dată atenția asupra faptului că, pentru asigurarea transparenței și integrității proceselor electorale, considerăm imperios necesar ca autoritățile responsabile să explice în mod clar și concludent natura acestor mutații. În plus, ne exprimăm speranța că în cazul alegerilor locale noi din 20 mai 2018 astfel de discrepanțe nu vor exista.

Tabelul nr. 2. Dinamica numărului de alegători în mun. Bălți

Sursa	Data	Numărul de alegători	Diferența RSA/Liste electorale
Registrul de stat al alegătorilor ⁹	13 septembrie 2016	108 783	- 4 214
Alegători în listele electorale de bază ¹⁰	8 octombrie 2016	104 569	
Registrul de stat al alegătorilor ¹¹	1 septembrie 2017	110 485	
Registrul de stat al alegătorilor ¹²	31 martie 2018	105 291	

Un alt aspect important al problemei reiese din analiza în evoluție a datelor RSA din septembrie 2016 până în martie 2018. Menționăm că pentru prima dată pe durata anilor 2016 - 2017- 2018 atestăm o descreștere a numărului de alegători din RSA pentru municipiile Chișinău (643 186 - 647 203 - 632 450) și Bălți (108 783 - 110 485 - 105 291).

În continuare, considerăm necesar de a elabora anumite concluzii importante privind conținutul general al RSA pentru o înțelegere plenară a cazurilor specificate mai sus (a se vedea Anexa 1). Astfel, potrivit RSA, din septembrie 2017 până în martie 2018, numărul cetățenilor cu drept de vot atribuiți pe circumscripții a scăzut cu 44 536 alegători. Prin urmare, observăm că în toate UAT de nivelul II a avut loc micșorarea numărului de alegători. Însă, aparent, în mod paradoxal, numărul

⁴ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=17752&l=ro>

⁵ <http://www.cec.md/r/procese-verbale/prezidentiale2016/>

⁶ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=20576&l=ro>

⁷ file:///C:/Users/Promolex%201/Downloads/public_publications_20031781_md_hot_nr.pdf

⁸ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=21770&l=ro>

⁹ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=17752&l=ro>

¹⁰ <http://www.cec.md/r/procese-verbale/prezidentiale2016/>

¹¹ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=20576&l=ro>

¹² <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=21770&l=ro>

total de alegători din RSA a crescut, totuși, cu 3 664. Această creștere a numărului total de alegători se datorează creșterii considerabile într-o perioadă relativ scurtă de timp a numărului de alegători care nu au înregistrare de domiciliu sau reședință – cu 47 685. Cifra de 203 368 de alegători fără domiciliu sau 6,7% din numărul total din RSA (exceptând UAT din stânga Nistrului) reprezintă o cifră alarmantă, în continuă creștere, care trezește îngrijorare, în special în contextul apropierii alegerilor parlamentare în baza sistemului mixt¹³.

2.1.8. Instruirea funcționarilor electorali

În contextul realizării Programului calendaristic, în perioada monitorizată Centrul de Instruire Continuă în domeniul Electoral (CICDE) a realizat un șir de activități de instruire pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor locale noi din 20 mai 2018. Facem referință la instruirea membrilor CECE de nivelul doi din municipiile Chișinău (31 martie) și Bălți (2 aprilie). De asemenea, în perioada 11 – 13 aprilie 2018, CICDE a desfășurat instruirea membrilor CECE de nivelul întâi constituite pentru alegerile locale noi.

2.2. Activitatea Consiliilor Electorale de Circumscripție Electorală de nivel I și II

2.2.1. Programul de lucru

În perioada 20 martie – 17 aprilie 2018, cu excepția zilelor de odihnă, observatorii Promo-LEX au efectuat câte o vizită la fiecare din cele 7 CECE I și II. În urma acestor vizite, în cazul a 5 CECE s-a constatat că acestea activau conform graficului de lucru aprobat (oficiile erau deschise), iar în cazul a 2 CECE (Nemțeni și Leușeni) sediile erau închise.

Potrivit art. 28 alin. (8) din Codul electoral, în decursul a 3 zile de la data constituirii CECE, membrii acestuia aleg din rândurile lor, prin vot secret, președintele, vicepreședintele și secretarul consiliului, comunicând imediat CEC rezultatele acestor alegeri. MO Promo-LEX subliniază că **CECE nr. 1 Chișinău, constituit la 30 martie 2018, nici până în ziua de 17 aprilie 2018 (ultima zi a raportării) nu a putut prezenta observatorilor procesul-verbal privind alegerea conducerii CECE.**

În conformitate cu prevederile art. 28, alin. (9) din Codul Electoral, în decursul a 4 zile de la data constituirii, CECE trebuie să aducă la cunoștință publică componența și sediul său, modul de contactare pentru relații. Conform celor expuse, observatorii Promo-LEX au raportat că toate cele 7 CECE au informat public despre componența și orarul de lucru al acestora.

2.2.2. Obstrucționarea de către CECE mun. Chișinău a activității observatorilor Promo-LEX

În data de 11 aprilie 2018, observatorul național din partea Asociației Promo-LEX Maria Cazacu, s-a adresat CECM Chișinău nr.1 cu solicitarea de a efectua înregistrări foto a documentelor electorale deținute de organul electoral și care sunt relevante monitorizării procesului electoral (hotărârile și procesele-verbale ale CECM, dosarele concurenților).

Reprezentanții organului electoral au refuzat să dea curs solicitării observatorului, invocând argumentul conform căruia statutul de observator permite doar studierea la fața locului a actelor Consiliului, cu luare de notițe, iar fotografierea/filmarea fiind permisă doar în ceea ce privește localul în care își desfășoară activitatea organul electoral. Primind refuz de a fotografia, observatorul a solicitat să i se ofere copii ale documentelor electorale. La această solicitare, de asemenea, a primit refuz.

¹³ EFECTELE SISTEMULUI MIXT. STUDIU DE CAZ: limitarea dreptului constituțional de a alege al alegătorilor fără domiciliu sau reședință. <https://promolex.md/10404-efectele-sistemului-mixt-studiu-de-caz-limitarea-dreptului-constitucional-de-a-alege-al-alegatorilor-fara-domiciliu-sau-resedinta/?lang=ro>

De menționat că, în cadrul scrutinelor precedente, monitorizate, de asemenea, de Asociația Promo-LEX, organele electorale permiteau nestingherit observatorilor să facă copii foto a actelor emise de organele electorale, precum și documente din dosarele concurenților (inclusiv CECM Chișinău). Cu această ocazie, *secretarul Consiliului Vitalie Miron a declarat că anterior permisiunea era acordată din eroare și cu abatere de la procedură*. Considerăm o astfel de abordare una inadmisibilă și revoltătoare.

O situație similară a avut loc în mod repetat în data de 12 aprilie 2018. Observatorii Maria Cazacu și Eugeniu Osipov au solicitat în mod reiterat CECM Chișinău nr.1 acces nestingherit la actele Consiliului (hotărârile și procesele-verbale ale CECM, dosarele concurenților) și fotografierea acestora. Și de această dată aceștia au fost refuzați.

Drept urmare, observatorii Promo-LEX au făcut uz de dreptul oferit de art. 68 din Codul electoral și de pct. 18 din Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora și au depus în adresa CECM Chișinău nr.1 o sesizare.

În argumentarea sa, autorii sesizării au invocat, printre altele, dreptul prevăzut expres de art. 68 din Codul electoral de a **“avea acces la toate informațiile cu caracter electoral”** și de a **“efectua filmări foto și video cu înștiințarea președintelui organului electoral”**. Observatorii au solicitat în sesizarea sa ca CECM Chișinău nr.1 să recunoască încălcările comise, să faciliteze fotografierea hotărârilor și proceselor-verbale ale CECM, precum și a dosarelor concurenților și încetarea practicii vicioase de a crea obstacole activității observatorilor.

La 14 aprilie 2018, CECM Chișinău nr. 1, prin intermediul poștei electronice a expediat în adresa Promo-LEX o scrisoare prin care a răspuns la sesizarea depusă anterior. Linia principală de argumentare a refuzului organului electoral menționat este axată pe protecția datelor cu caracter personal ale concurenților electorali. De remarcat că prevederile de protecție a datelor cu caracter personal nu sunt aplicabile, spre exemplu, proceselor verbale și hotărârilor adoptate de organele electorale, iar anumite acte din dosarele candidaților în general urmează a fi publicate. Din aceste considerente, suntem siguri că în răspunsul său președintele CECM Chișinău nr.1 Petru Harmanuic a interpretat eronat drepturile de care dispune observatorul național, precum și Legea nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

În vederea obținerii respectării drepturilor sale, observatorii au sesizat președinta CEC, solicitându-i să se expună asupra situației descrise, reiterând argumentele expuse în sesizarea inițială. La momentul publicării prezentului Raport, din partea președintei CEC nu a parvenit vreun răspuns.

Totodată, am dori să aducem drept exemplu Consiliul electoral al circumscripției electorale municipale Bălți nr. 2, care a dat dovadă de deschidere față de observatorii Promo-LEX și a permis fotografierea actelor solicitate. Or, în astfel de situații aplicarea neuniformă a legii în doar o singură circumscripție electorală știrbește din imaginea acestei instituții.

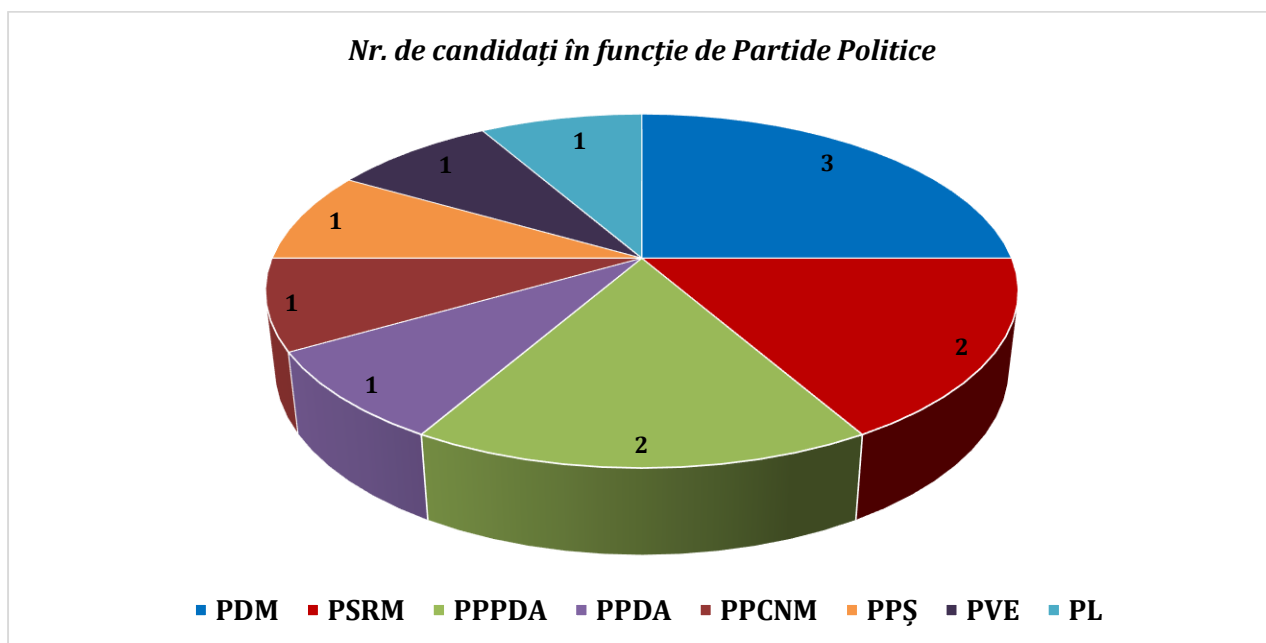
2.2.3. Înregistrarea concurenților pentru alegerile locale noi

Conform observatorilor Promo-LEX, până la data de 17.04.2018, pentru funcția de primar pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018 au fost înregistrați 12 concurenți electorali - toți fiind desemnați de către partide politice (a se vedea Graficul nr. 2 și Tabelul nr. 3). În perioada monitorizată, în 2 CECI, nu a fost înregistrat nici un concurent electoral (Nemțeni și Leușeni).

Tabelul nr. 3. Concurenții la funcția de primar la alegerile locale noi (situație la 17.04.2018)

N/O	Concurentul electoral	Apartenența politică	Localitate
1.	Năstase Andrei ¹⁴	Partidul Politic Platforma Demnitate și Adevăr	Municipiul Chișinău
2.	Roșco Alexandr	Partidul Politic „Casa Noastră-Moldova”	
3.	Apostolova Reghina	Partidul Politic ”ȘOR”	
4.	Costiuc Vasile	Partidul Politic „Democrația Acasă”	
5.	Munteanu Valeriu	Partidul Liberal	
6.	Ceban Ion	Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	
7.	Strătilă Victor	Partidul Politic ”Partidul Verde Ecologist”	
1.	Spătaru Arina	Partidul Politic Platforma Demnitate și Adevăr	Municipiul Bălți
2.	Usatfi Alexandr	Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	
1.	Terentii Lucia	Partidul Democrat din Moldova	c. Jora de Mijloc, r-ul Orhei
1.	Babuțac Stanislav	Partidul Democrat din Moldova	c. Pîrlița, r-ul Ungheni
1.	Nistrean Ghenadie	Partidul Democrat din Moldova	c. Volovița, r-ul Soroca
-	-	lipsă candidați înregistrați la data de 17.04.2018	c. Leușeni, r-ul Hîncești
-	-	lipsă candidați înregistrați la data de 17.04.2018	s. Nemțeni, r-ul Hîncești

Graficul nr. 2

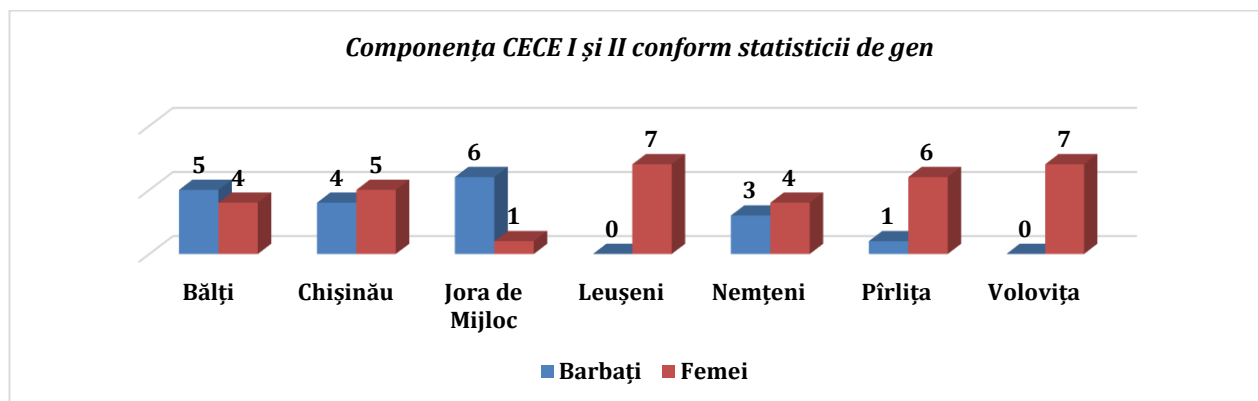

2.2.4. Componenta CECE I și II din perspectiva statisticii de gen

MO Promo-LEX a evaluat nivelul de respectare al Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați la desemnarea membrilor în cadrul CECE I și II. Astfel, din totalul de 53 membri(e), s-a constatat că 64% sunt femei, iar 36% sunt bărbați (a se vedea Graficul nr. 3).

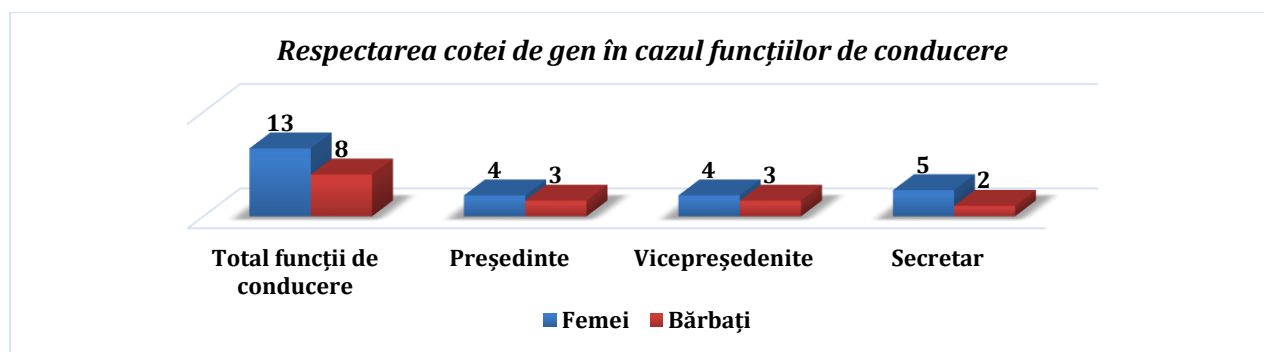
¹⁴ Lista este prezentată conform informației plasate pe pagina web a CECE Chișinău la compartimentul Candidați înregistrați: <https://www.chisinau.md/pageview.php?l=ro&idc=971&t=/Alegeri-locale-2018/font-color0097D0Consiliul-electoral-al-circumscripției-electorale-municipale-Chiinau-nr1font/Candidati-inregistrati&>

Graficul nr. 3

Concomitent, constatăm că la funcția de Președinte al CECE, în 61,90% au fost desemnate femei (a se vedea Graficul nr. 4).

Graficul nr. 4

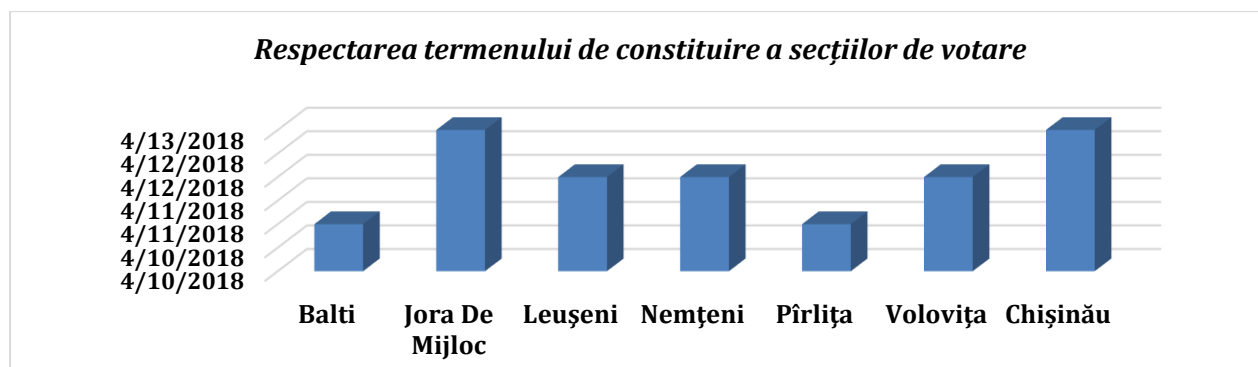

2.2.5. Constituirea SV

Conform art. 30 din Codul Electoral, CECE I și II constituie secțiile de votare (SV), în baza propunerilor APL, cu minim 35 de zile înainte de data alegerilor. Conform Programului calendaristic aprobat de CEC, termenul-limită pentru constituirea SV a fost de 14.04.2018.

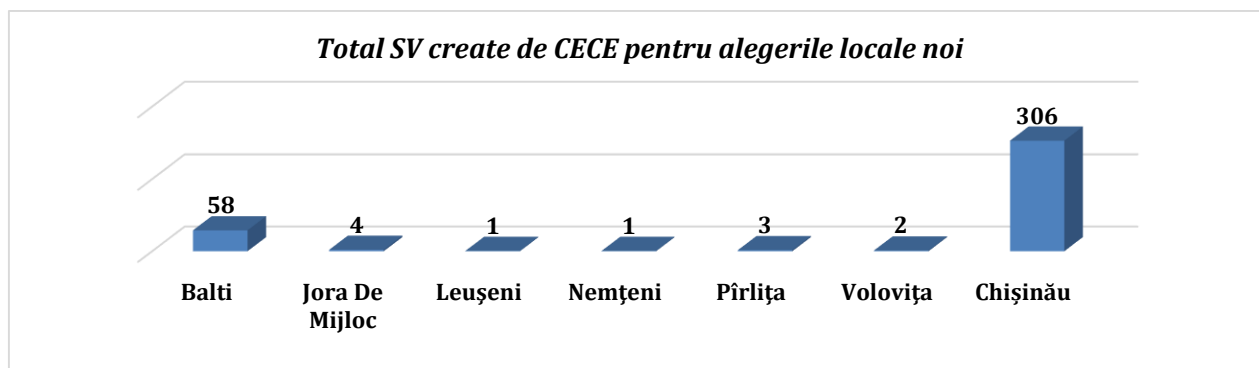
În baza informației prezentate de observatorii Promo-LEX, termenul-limită de constituire a SV a fost respectat de toate CECE (a se vedea Graficul nr. 5).

Graficul nr. 5

Pentru organizarea alegerilor locale noi din 20 mai 2018, CECE a creat 375 SV (a se vedea Graficul nr. 6).

Graficul nr. 6

2.2.6. Înregistrarea reprezentanților cu drept de vot consultativ

În conformitate cu art. 15 alin. (1) din Codul electoral, pentru perioada campaniei electorale, concurenții electorali pot desemna în organele electorale care i-au înregistrat, precum și în organele electorale ierarhic inferioare, câte un reprezentant cu drept de vot consultativ.

Astfel, conform constatărilor observatorilor Promo-LEX, pentru perioada alegerilor locale noi, au fost înregistrați reprezentanți cu drept de vot consultativ a candidaților într-un singur CECE, conform Tabelului nr. 4.

Tabelul nr. 4. Reprezentanți cu drept de vot consultativ înregistrați de către CECE I și II

Nr.	CECE	Formațiunea politică care a desemnat
1.	mun. Chișinău	PPDA (1); PL (1); PSRM (1); PPȘ (1)

Concomitent, menționăm că pentru alegerile locale noi, PSRM a desemnat un reprezentant cu drept de vot consultativ în cadrul CEC (Hotărârea CEC nr. 1537 din 17 aprilie 2018).

2.2.7. Acreditarea observatorilor

Conform art. 68 alin. (1) din Codul Electoral, la cererea concurenților electorali, consiliul electoral de circumscripție poate acredita câte un observator pentru monitorizarea alegerilor în secțiile de votare. Conform rapoartelor prezentate de observatorii Promo-LEX, până la data publicării raportului, niciun CECE nu a acreditat observatori.

2.2.8. Accesul la informații cu caracter public privind candidații înregistrați

Potrivit art. 29 litera g) din Codul electoral, în atribuțiile consiliului electoral de circumscripție intră asigurarea accesului publicului la declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale concurenților electorali, publicarea rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale. Complementar, potrivit pct. 13 literelor g) și n) din Regulamentul CEC privind activitatea consiliului electoral de circumscripție, acesta asigură accesul publicului la declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale candidaților în alegerile locale și publică rapoartele privind finanțarea campaniilor electorale ale candidaților independenți pe paginile oficiale web ale autorităților publice locale corespunzătoare.

Monitorizarea alegerilor locale noi anterioare au demonstrat că nici într-un caz consiliile electorale constituite pentru organizarea alegerilor locale noi nu au asigurat publicarea pe internet a declarațiilor cu privire la venituri și proprietate ale candidaților și nici n-au publicat pe paginile web ale APL rapoartele privind finanțarea campaniilor electorale ale candidaților independenți. Astfel, am

atestat nerespectarea legislației electorale și desconsiderarea principiului transparenței informației cu caracter public.

În situația alegerilor locale noi din 20 mai 2018, până la momentul publicării prezentului Raport confirmăm doar respectarea parțială a acestor prevederi. Doar în cazul consiliilor din circumscripțiile Chișinău și Bălți sunt plasate declarațiile de venit ale candidaților. Nu sunt plasate informațiile eliberate de ANI la solicitarea CEC, devenind inaccesibile pentru publicul larg informațiile care urmau să se conțină în certificatele de integritate. În cazul celorlalte localități toate aceste informații lipsesc. Considerăm că respectarea legislației electorale și a principiilor transparenței nu trebuie să depindă de mărimea localității.

Mai mult, apar semne de întrebare și îngrijorare privind condițiile și posibilitatea implementării acestor prevederi ale Codului electoral în contextul viitoarelor alegeri parlamentare ce se vor desfășura în baza sistemului mixt de vot. Potrivit art. 85 alin. (3) din Codul electoral, candidații la funcția de deputat conform circumscripțiilor uninominale, inclusiv cei independenți, sunt înregistrați de către consiliile electorale de circumscripție. În opinia Promo-LEX, există riscul real ca CECE, în calitate de organe electorale ce nu activează permanent, să încalce legislația și să nu poată asigura publicarea declarațiilor concurenților electorali cu privire la venituri și proprietate, certificatele de integritate și rapoartele privind finanțarea campaniilor electorale.

III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Rolul administrației publice locale (APL) în alegerile locale noi monitorizate a ținut de activități de organizare a scrutinului: desemnarea membrilor CECE I și II; asigurarea locurilor speciale pentru afișaj electoral și întâlnirilor cu alegătorii; participarea la identificarea sediilor SV, proprietate publică.

Apreciem procentul ridicat din totalul de 31 APL care, conform observatorilor Promo-LEX, au aprobat deciziile privind afișajul electoral - 83,87% (26 din 31); au amenajat spațiul pentru afișaj electoral – 93,55% (29 din 31) și au aprobat decizii privind locurile rezervate întâlnirii cu alegătorii – 80,65% (25 din 31). În același timp, regretăm că nu toate APL s-au conformat cerințelor legale. În plus, atragem atenția asupra procentului mic de APL care au publicat deciziile adoptate privind afișajul electoral - (32,26%), precum și pe cele privind locurile rezervate întâlnirilor cu alegătorii (29,03%).

3.1. Activități de organizare a alegerilor cu implicarea administrației publice locale (APL)

În perioada monitorizată, APL a fost implicată în următoarele tipuri de activități prevăzute de legislația în vigoare, conform responsabilităților privind organizarea procesului electoral:

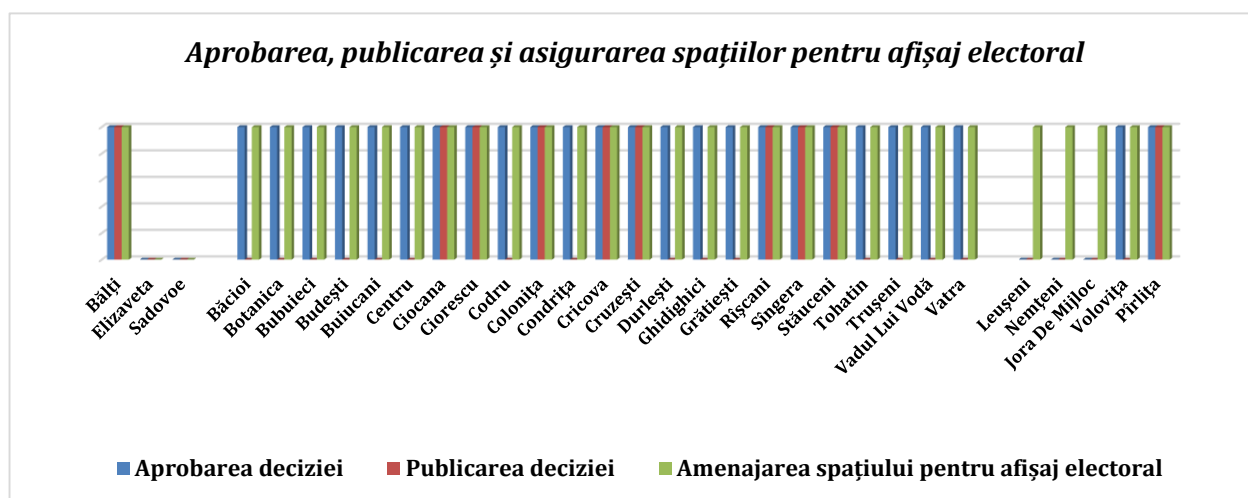
- desemnarea membrilor CECE I și II;
- asigurarea locurilor speciale pentru afișaj electoral și întâlnirilor cu alegătorii;
- participarea la identificarea sediilor SV, proprietate publică.

3.2. Stabilirea locurilor pentru afișaj electoral și întâlnirilor cu alegătorii

Conform art. 52 alin. (9) al Codului electoral, autoritățile administrației publice locale sunt obligate, în termen de 3 zile de la data începerii perioadei electorale, să stabilească și să garanteze un minim de locuri speciale de afișaj electoral, un minim de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii. Deciziile/dispozițiile respective sunt afișate imediat la sediul acestor autorități și sunt aduse la cunoștința subiecților interesați prin intermediul mijloacelor de informare în masă, al altor mijloace de comunicare disponibile.

Observatorii Promo-LEX au constatat că, în perioada 20 martie – 17 aprilie 2018, din cele 31 APL implicate, 26 au adoptat decizii privind stabilirea minimului de locuri speciale de afișaj electoral, iar dintre acestea doar 10 au făcut publică decizia respectivă. Cu toate acestea, au fost raportate 29 APL care au amenajat spații necesare pentru plasarea afișajului electoral (a se vedea Graficul nr. 7).

Graficul nr. 7

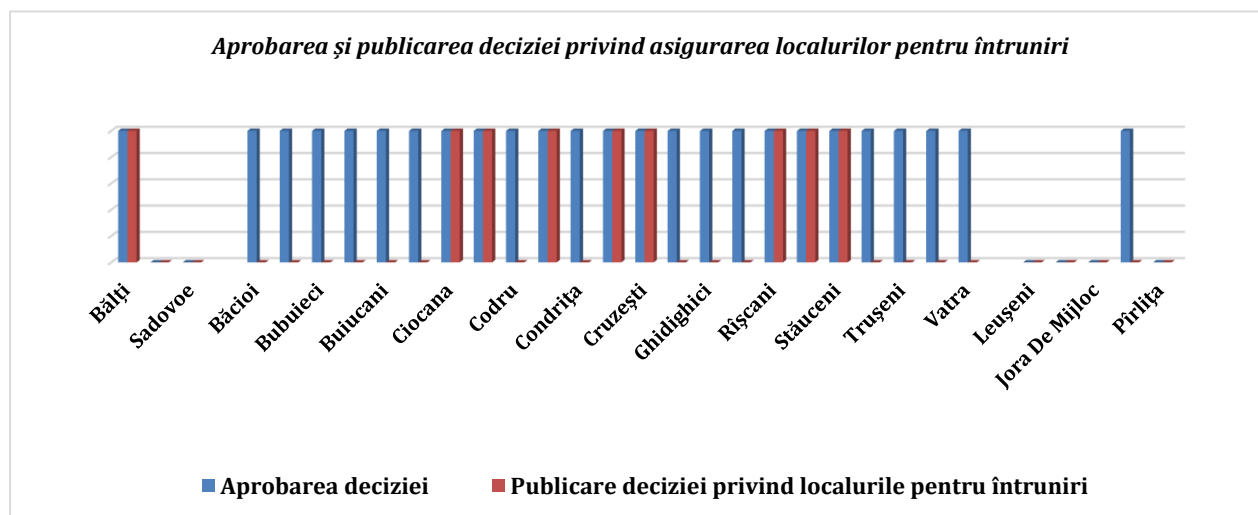

În conformitate cu prevederile Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare, pentru fiecare concurent electoral este prevăzut spațiu pentru publicitate electorală în mărime de 1 m². Din totalul de 29 APL care au amenajat spațiu

pentru afișaj, în 9 cazuri, spațiul amenajat s-a constatat a fi insuficient pentru asigurarea spațiului tuturor concurenților electorali (Trușeni, Cricova, Ghidighici, Ciorescu, Stăuceni, Grătiești, Vatra, Condrița și sect. Rîșcani).

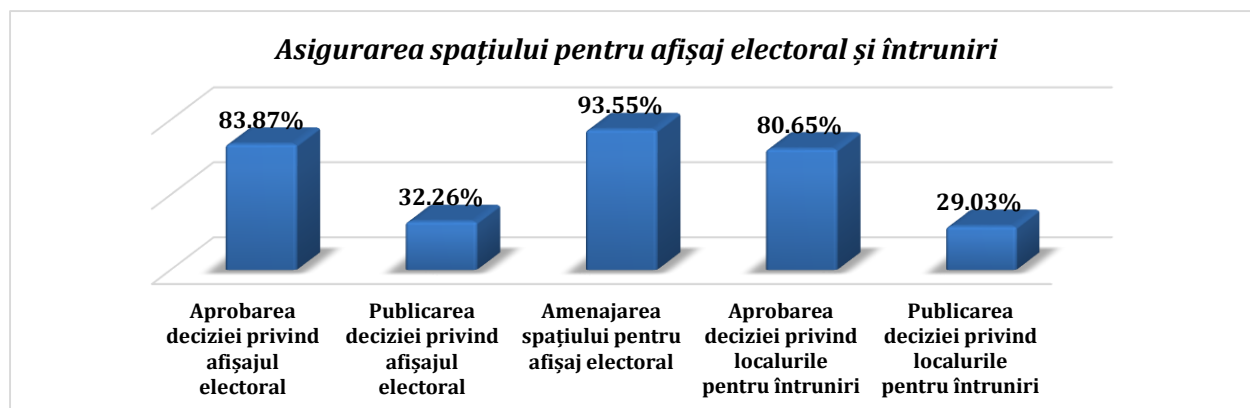
În același context, conform observatorilor Promo-LEX, doar 25 APL din cele 31 au adoptat decizii/emis hotărâri privind asigurarea locurilor speciale pentru întâlnirile candidaților cu alegătorii. Cu toate acestea, doar 9 APL au făcut publică informația respectivă (a se vedea Graficul nr. 8).

Graficul nr. 8

În Graficul nr. 9 este reflectată ponderea respectării prevederilor privind asigurarea spațiului pentru afișaj electoral și, respectiv, a locurilor speciale pentru întâlnirile candidaților cu alegătorii.

Graficul nr. 9

IV. CONCURENȚII ELECTORALI

Perioada monitorizată a cuprins cel puțin trei tipuri de activități de promovare specifice debutului perioadei electorale: activități politice ale partidelor în vederea desemnării candidaților, activități de colectare a semnăturilor de către candidații independenți și activități de agitație electorală a concurenților deja înregistrați.

Pentru etapa inițială a perioadei electorale, constatăm un activism sporit din partea candidaților și potențialilor candidați pentru funcția de primar. Pentru moment, toate cele 89 de activități identificate s-au desfășurat în mun. Chișinău (73) și Bălți (16). Clasificarea în funcție de tipul de activitate ne permite să deducem că cele mai utilizate au fost următoarele: promovare/agitație prin intermediul corturilor (32), distribuire de materiale cu un conținut politic/electoral (21) și întâlniri cu cetățenii/alegătorii (12) etc. Repartizate în funcție de subiecți, activitățile au vizat în special: PSRM (43), S. Radu (18) și PPPDA (10).

În contextul activităților de promovare politică/electorală au fost identificate și 2 situații ce pot fi calificate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative, și anume: în procesul de colectare a semnăturilor de susținere a S. Radu și în cazul campaniei de promovare a candidatului PDM din c. Volovița.

Suplimentar, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 2 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri în perioada electorală, în ambele fiind implicat candidatul desemnat de PSRM pentru funcția de primar al mun. Bălți.

4.1. Activități de promovare

Conform observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată au fost organizate cel puțin 89 de activități de promovare politică/electorală în contextul alegerilor locale noi organizate în data de 20 mai 2018 (73 – în Chișinău, 16 – în Bălți). Dintre acestea, cel puțin 43 au fost organizate de PSRM; 18 – de Silvia Radu (activități de colectare a semnăturilor); iar 10 – de PPPDA (a se vedea Tabelul nr. 5).

Cele mai utilizate instrumente de promovare sunt corturile, utilizate în 32 de cazuri în calitate de materiale pentru: colectarea semnăturilor în susținerea candidaților independenți, promovarea politică a partidelor și agitația electorală a candidaților deja înregistrați.

Tabelul nr. 5. Activități cu tentă electorală

Tip activitate	PSRM	PPPDA	PL	PN	PPȘ	PUN	S. Radu	S. Tofilat	Total
Conferință de presă	4	1	0	1	2	2	0	1	11
Corturi	11	1	0	2	0	0	18	0	32
Distribuie materiale electorale	17	0	0	0	0	4	0	0	21
Întâlniri cu cetățenii	6	4	0	0	2	0	0	0	12
Spoturi electorale/Emisiuni TV	3	3	1	0	0	2	0	0	9
Cadouri cu tentă electorală	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Sondaj telefonic cu tentă electorală	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Deschideri, tăierea panglicii etc.	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Total activități	43	10	1	3	5	8	18	1	89
Total activități	43	10	1	3	5	8	18	1	89

4.2. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare de resurse administrative în perioada electorală/campanie electorală

La acest subiect, observatorii Promo-LEX au raportat 2 situații ce pot fi calificate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative. Astfel, în cazul candidatei pentru funcția de primar Silvia Radu, atestăm prezența acesteia la CECE Chișinău în data de 11 aprilie 2018, în timpul orelor de muncă, pentru a ridica listele electorale. Specificăm că, până la momentul publicării Raportului, ea exercita funcția de primar interimar al mun. Chișinău.

Un al doilea caz s-a consumat în c. Volovița și, respectiv, s. Alexandru cel Bun (în componența Primăriei c. Volovița), unde la 13 aprilie 2018 a fost constatată construcția drumurilor dinspre biserică spre cimitirele din localități, precum și reabilitarea gardurilor la ambele cimitire (din plasă metalică). La lucrările de construcție respective au fost utilizate autospecialele ce ar aparține S.A. "Drumuri Soroca". În s. Alexandru cel Bun, lucrările de construcție ale gardului erau supravegheate de o persoană aflată la volanul autoturismului cu nr. de înmatriculare RM A 171.

Din discuțiile cu localnicii ambelor localități, aceștia susțin că atât drumurile menționate, cât și gardurile de la cimitire ar fi construite datorită suportului PDM.

4.3. Cazuri ce pot fi calificate drept oferire de bunuri în perioada electorală

Observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 2 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri în perioada electorală, în ambele fiind implicat actualul candidat al PSRM pentru funcția de primar al mun. Bălți.

Asfel, pe data de 6 aprilie 2018, candidatul înaintat de PSRM (în data de 5 aprilie 2018) pentru funcția de primar al mun. Bălți - Alexandr Usatîi - a postat imagini de la sediul PSRM, unde a făcut donații veteranilor și pensionarilor din Bălți. Cadourile pascale menționate au fost donate cu participarea candidatului desemnat de PSRM, dar din numele Galinei Dodon și Fundației de Binefacere "Din Suflet".

De asemenea, în data de 10 aprilie 2018, același candidat desemnat de PSRM, Alexandr Usatîi a participat la o întâlnire cu 50-70 veterani și oameni în etate la Casa veteranilor din mun. Bălți. Pe parcurs, candidatul desemnat a oferit cadouri - sacoșe cu produse alimentare - din numele Galinei Dodon și Fundației de Binefacere "Din Suflet".

4.4. Publicitate stradală/promoțională/on-line

Observatorii Promo-LEX au identificat cel puțin 149 de cazuri în care participanții la alegerile locale noi au utilizat aceste tipuri de publicitate în activitatea de promovare (125 cazuri – în mun. Chișinău, 24 cazuri – în mun. Bălți). În 76 de cazuri este vorba de acțiunile PSRM, 39 cazuri – PPȘ, iar 19 cazuri – Silvia Radu (a se vedea Tabelul nr. 6).

Tabelul nr. 6

Tip publicitate promoțională	PSRM	PPPDA	PL	PN	PPȘ	PUN	S. Radu	TOTAL
Billboard	37	0	1	0	22	0	0	60
Bannere stradale	6	0	0	0	15	2	0	23
Bannere on-line	0	0	0	0	0	1	0	1
Ziare	17	0	0	0	0	0	0	17
Veste/Chipiuri/Tricouri/Fulare	11	1	0	1	1	1	19	34
Drapele	3	1	0	1	1	1	0	7
Flyere/Pliante/Calendare	1	1	0	0	0	4	0	6
Pancarte	1	0	0	0	0	0	0	1
TOTAL	76	3	1	2	39	9	19	149

În cazul PSRM, cel mai utilizat gen de publicitate au fost billboard-urile, ziarele - repartizate de persoane care purtau semne de vizibilitate marca PSRM (veste, chipiuri etc.). În cazul PPȘ, cele mai utilizate au fost billboard-urile și bannerele stradale.

V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

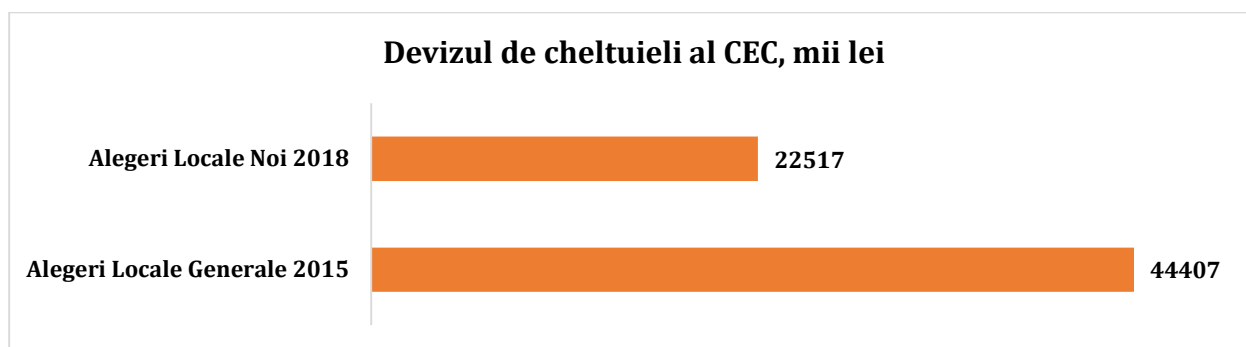
MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că, deși agitația cu tentă electorală din perioada premergătoare campaniei electorale poate avea un impact vizibil asupra alegătorilor, cheltuielile acestea nu pot fi percepute ca și cheltuieli de campanie și nu se referă la plafonul stabilit de CEC pentru scrutinul respectiv. Potrivit legislației în vigoare, aceste cheltuieli trebuie să fie reflectate în raportul semestrial al partidelor politice depus la CEC la 15 iulie 2018.

Totodată, Promo-LEX semnalează cazuri de agitație electorală ilicită, de vreme ce nici un candidat înregistrat nu și-a deschis cont "Fond electoral", prezumând efectuarea cheltuielilor pentru aceasta din afara contului sau acestea nu au fost reflectate din cauza neglijenței CEC, întrucât nu a publicat aceste date.

5.1. Bugetul Comisiei Electorale pentru Alegerile Locale Noi 2018

Conform hotărârii nr. 1448 cu privire la aprobarea devizelor de cheltuieli pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale noi pentru funcția de primar general al mun. Chișinău și de primar al mun. Bălți din 20 mai 2018 (inclusiv turul II), bugetul CEC a fost stabilit în sumă de 22 516 630 lei¹⁵, pentru 375 secții de vot (cca. 60 044 lei per SV). Prin comparație, în 2015 devizul de cheltuieli pentru alegerile locale generale a fost de 44 406 900 lei¹⁶ pentru 1981 secții de vot (cca. 22 416 lei per SV).

Graficul nr. 10

5.2. Reglementarea finanțării campaniei electorale

5.2.1. Cadrul legal

Finanțarea campaniei electorale este reglementată de Codul electoral, Legea nr. 249 privind partidele politice și Regulamentul CEC cu privire la finanțarea campaniilor electorale, adoptat prin Hotărârea CEC nr. 3352 din 4 mai 2015.

5.2.2. Cuantumul creditului acordat

Conform art. 37, alin.1 al Codului electoral, statul acordă concurenților electorali credite fără dobândă. La 30 martie 2018, prin Hotărârea nr. 1489, CEC a stabilit cuantumul creditului fără dobândă acordat CE. Astfel, pentru fiecare partid, organizație social-politică și bloc electoral se pot acorda 25 000 lei; pentru fiecare candidat independent - 5 000 lei. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, niciun CE nu a solicitat și nici n-a beneficiat de un credit de la stat.

Promo-LEX constată că pe parcursul a 4 ani de zile, CEC nu a prezentat și nu a argumentat formula, potrivit căreia a fost stabilit cuantumul creditului. În continuare, MO Promo-LEX semnalează că acesta

¹⁵ http://www.cec.md/files/files/1448devizcheltuieli_251976.pdf

¹⁶ https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/06/doc_1432883349.pdf

nu a fost majorat pe parcursul celor 4 ani de zile și reiterează problema necoresponderii lui nivelului de trai și inflației.

5.2.3. Fonduri electorale și trezorerieri

Potrivit art. 37 litera a) din Codul Electoral, în scopul finanțării campaniei electorale, fiecare concurent electoral trebuie să-și deschidă la bancă un cont cu mențiunea „Fond electoral”, în care să fie virate mijloace financiare proprii și cele primite de la persoane fizice și juridice din țară. Potrivit art. 38 alin. 2 lit. a) al Codului Electoral, concurentul electoral anunță CEC despre persoana responsabilă de finanțele sale. Contul cu mențiunea „Fond electoral” poate fi deschis și până la înregistrarea concurentului electoral, cu condiția ca orice încasări și cheltuieli de pe acest cont să fie efectuate doar după înregistrarea concurentului electoral; concurentul electoral care nu-și deschide un cont la bancă cu mențiunea „Fond electoral” informează despre aceasta Comisia Electorală Centrală și desfășoară doar activități de campanie sau promovare electorală ce nu implică cheltuieli financiare;

Potrivit MO Promo-LEX, până la data de 17 aprilie 2018, din 12 CE doar 4 și-au confirmat trezorerierii la CEC și nici un concurent electoral nu și-a deschis cont “Fond electoral”. Mai mult ca atât, nici până la data de 17 aprilie 2018, CEC nu a creat o rubrică specială pe pagina sa oficială destinată publicării rapoartelor și documentelor financiare din campanie (a se vedea Tabelul nr. 7).

În aceste condiții MO Promo-LEX atrage atenția autorităților despre încălcarea legislației de către concurenții înregistrați în cursă. Aceștia fie au efectuat cheltuieli din afara contului “Fond electoral”, fie acestea nu au fost reflectate din cauza neglijenței CEC, de vreme ce nu a publicat aceste date.

Tabelul nr. 7. Desemnarea trezorierilor și deschiderea conturilor “Fond electoral”

Apartenența politică a candidaților	Nr. de candidați în alegeri	Data înregistrării concurenților electorali	Data confirmării trezorierilor de către CEC/CECE I	Data deschiderii conturilor “Fond electoral”
PSRM	2	12.04.2018	17.04.2018	-
PPPDA	2	11.04.2018	17.04.2018	-
PN	0	-	-	-
PL	1	11.04.2018	-	-
PPȘ	1	11.04.2018	17.04.2018	-
PDA	1	11.04.2018	-	-
PDM	3	13.04.2018	17.04.2018	-
PVE	1	17.04.2018		
Total	8	-	-	-

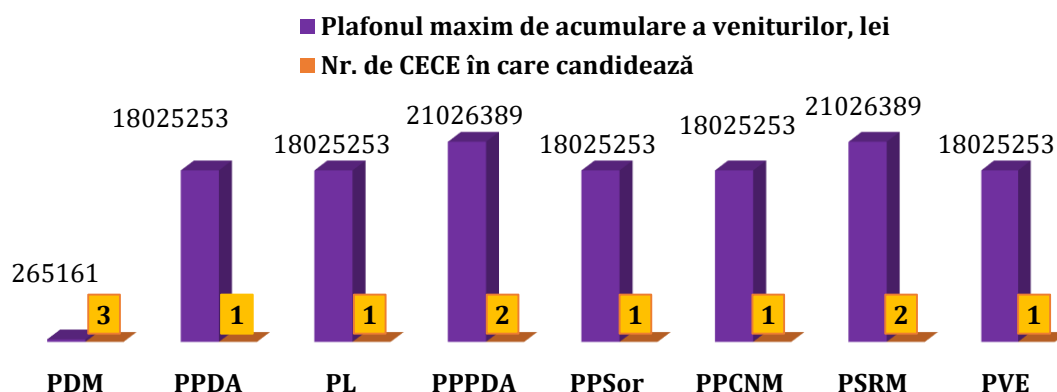
5.2.4. Plafonul maxim de colectare a veniturilor

Conform art. 38 alin. (2) lit. d) din Codul electoral, precum și a Hotărârii CEC nr. 1488 din 30 martie 2018 cu privire la stabilirea plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Fond electoral” al concurentului electoral la alegerile locale noi din 20 mai 2018, ca bază de calcul se ia un coeficient înmulțit cu numărul de alegători din circumscripția electorală în care au loc alegeri locale noi. Ca bază de raportare pentru stabilirea coeficientului s-a luat salariul mediu pe economie pentru anul precedent anului alegerilor locale noi, 2017, mărimea coeficientului fiind de 0,5% din salariul mediu respectiv (5 697,10 lei)¹⁷.

Graficul nr. 11

¹⁷ Conform datelor Biroului Național de Statistică, salariul mediu pe economie din anul 2017 constituie 5697,10 lei,

Plafoanele maxime ale concurenților, lei

La cuantumurile plafoanelor din tabelul nr. 8 s-a ajuns prin înmulțirea coeficientului de 28,49 lei (0,5% din salariul mediu pe economie pentru anul 2017 sau 5 697,10 lei) la nr. alegatorilor din cele 7 CECE - 2 CECE de nivelul II și 5 CECE de nivel I (a se vedea Graficul nr. 11. Plafoanele cumulate ale concurenților electorali – partide și candidați independenți și Tabelul nr. 8 - Plafoanele maxime de colectare a veniturilor per circumscripție electorală).

Potrivit MO Promo-LEX, actuala bază de calcul este una incluzivă pentru candidații independenți, unde plafoanele stabilite le creează acestora condiții egale de utilizare a mijloacelor financiare în circumscripțiile în care concurează cu candidații din partea partidelor politice

Tabelul nr. 8. Plafoanele maxime de colectare a veniturilor per circumscripție electorală

Nr.	Circumscripțiile electorale	Candidați înregistrați	Coeficientul plafonului, lei	Nr. de alegatori	Plafonul maxim stabilit, lei
1.	mun. Chișinău	PSRM, PPPDA PL, PPȘ, PPDA, PPCNM	28,49	632687	18 025 252,63
2.	mun. Bălți	PSRM, PPPDA	28,49	105340	3 001 136,60
3.	c. Leușeni, r. Hîncești	-	28,49	1858	52 934,42
4.	s. Nemțeni, r. Hîncești	-	28,49	1489	42 421,61
5.	c. Jora de Mijloc, Ștefănești, r. Orhei	PDM	28,49	3282	93 504,18
6.	c. Volovița, raionul Soroca	PDM	28,49	1646	46 894, 54
7.	c. Pîrlița raionul Ungheni	PDM	28,49	4376	124 762,24

5.2.5. Prezentarea către CEC a raportului privind mijloacele financiare proprii de pe contul partidului la începutul perioadei electorale

Potrivit art. 38² alin. (6¹) din Codul electoral, la data începerii perioadei electorale, partidele politice care intenționează să depună documentele pentru înregistrare în calitate de concurenți electorali și să transfere pe contul "Fond electoral" mijloacele financiare proprii deținute pe contul său au obligația de a prezenta la CEC un raport financiar conform modelului stabilit de Comisie la alin. (1), art. 38².

MO Promo-LEX constată că până la data de 17 aprilie 2018, nici un partid nu a prezentat rapoarte cu mijloacele financiare proprii acumulate până la începutul perioadei electorale - 20 martie 2018, cu indicarea veniturilor, cheltuielilor, precum și donatorii acestora. Promo-LEX admite că această situație poate fi dictată și de nepublicarea rapoartelor de către CEC, în pofida obligativității acesteia de a le publica timp de 48 ore de la recepționare.

5.3. Raportarea financiară a concurenților electorali

Potrivit art. 43 alin. 1 din Codul electoral, în campania electorală, săptămânal, partidele politice și blocurile electorale, grupurile de inițiativă, precum și candidații independenți, în cazul alegerilor parlamentare și prezidențiale, prezintă CEC, în termen de 3 zile de la deschiderea contului cu mențiunea „Fond electoral” și, ulterior, săptămânal, un raport despre mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală, atât în format electronic, cât și pe suport de hârtie, sub semnătura persoanelor responsabile. Modelul raportului se aprobă de către CEC. Candidații independenți în alegerile locale vor prezenta la consiliul electoral de circumscripție corespunzător, în termen de 3 zile de la deschiderea contului cu mențiunea „Fond electoral” și, ulterior, o dată la două săptămâni, rapoarte privind veniturile acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală, conform modelului de raport aprobat de CEC. Conform art. 43, alin. 4 din Codul electoral și pct. 18 din Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale, rapoartele recepționate de către CEC sunt plasate timp de 48 de ore de la recepționare pe pagina web a Comisiei.

MO Promo-LEX constată că, în perioada de raportare, în corespundere cu Programul calendaristic, concurenții electorali încă nu aveau obligația de a depune rapoarte financiare la CEC ori CECE.

5.4. Cheltuielile potențialilor concurenți electorali constatate de observatorii Promo-LEX, înainte de înregistrarea acestora

Conform constatărilor observatorilor Promo-LEX, pentru perioada 20 martie – 17 aprilie 2018 (perioada de raportare), 8 potențiali concurenți electorali (PPPDA, PL, PSRM, PPȘ, PUN, PN, Silvia Radu, Sergiu Tofilat) au efectuat mai multe activități cu tentă electorală ce presupun anumite cheltuieli. Quantumul minim estimat este de cel puțin 478 890 lei: PSRM - 264 700 lei, PPS - 164 600 lei, PPPDA - 21 480 lei, Silvia Radu - 14 400 lei, PL - 4 000 lei, PUN - 5 510 lei, Sergiu Tofilat - 2 400 lei, PN - 1 800 lei (**a se vedea Graficul nr. 12 și Anexa 2**).

MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că, deși agitația cu tentă electorală din perioada premergătoare campaniei electorale poate avea un impact vizibil asupra alegătorilor, cheltuielile acestora nu pot fi percepute ca și cheltuieli de campanie și nu se referă la plafonul stabilit de CEC pentru scrutinul respectiv. Potrivit legislației în vigoare, aceste cheltuieli trebuie să fie reflectate în raportul semestrial al partidelor politice depus la CEC la 15 iulie 2018.

5.4.1. Cheltuieli pentru cadouri cu tentă electorală

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cel puțin 1 potențial CE (Alexandr Usatîi) a efectuat cheltuieli pentru cadouri cu tentă electorală sub formă de sacoșe pascale, sub egida Fundației „Din suflet”. Au fost raportate cel puțin 100 unit. Costul unei unit. este de cel puțin 200 lei. *În total, au fost estimate cheltuieli de cel puțin 20 000 lei.*

5.4.2. Cheltuieli pentru publicitate stradală

Pentru estimarea cheltuielilor destinate panourilor stradale s-au efectuat verificări la valoarea de piață a prețurilor pentru diverse mostre de panouri. Astfel, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6 × 3 m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 6 × 12 m² - de 10 100 lei, panou de 24 × 3 m² - de cel puțin 20 200 lei, a unui panou LED - de 7 770 lei, a unui panou stradal 3 × 6 m² - de cel puțin 4 000 lei, a unui banner 1,5 × 2 m² - de cel puțin 2 000 lei, 1 cort - 800 lei, 1 unit. de pancartă 30x90 cm² - 200 lei.

Panouri stradale

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cel puțin 5 potențiali CE (PSRM - Ion Ceban, Alexandr Usatîi, PL - Valeriu Muntean, PPȘ - Reghina Apostolova, PUN - Constantin Codreanu) au efectuat cheltuieli pentru panouri stradale.

PSRM - Ion Ceban - 7 unit. de billboard 3x2m², 9 unit. de billboard 3x6m², 1 unit. 24x3m², 1 unit. de billboard 12x6m²; Alexandr Usatîi - 10 unit. de billboard 6x3m²

PPȘ – Reghina Apostolova - 17 unit. de billboard 3X6m2, 1 unit. de billboard de 24x2m2, 3 unit. de billboard 12x3m2, 3 unit. de billboard 3x4m2, 8 bannere 2x2m2;

PL – Valeriu Muntean – 1 unit. de billboard de 3x4m2.

Reieșind din activitățile potențialilor concurenți, au fost deduse următoarele cheltuieli estimative: Valeriu Munteanu (PL) – cel puțin 4 000 lei; Alexandr Usatîi (PSRM) – cel puțin 66 000 lei; Ion Ceban (PSRM) – 101 900 lei; Reghina Apostolova (PPȘ) – 164 600 lei.

Corturi

PN – 2 unit., PSRM - 6 unit. (Ion Ceban – 5 unit., Alexandr Usatîi - 1 unit.), potențial candidat Silvia Radu – 18 corturi.

Prin urmare, cheltuielile suportate ar fi următoarele: PN – 1 600 lei; Ion Ceban (PSRM) – 4 000 lei., Alexandr Usatîi (PSRM) – 800 lei; Silvia Radu – 14 400 lei.

5.4.3. Cheltuieli pentru publicitate promoțională

Pentru estimarea cheltuielilor pentru publicitate promoțională și poligrafică drept bază de calcul a fost luată înmăltirea fiecărui tip de material promoțional raportat de monitorii Promo-LEX la prețurile minime identificate pe piață. Conform verificărilor, prețul minim lunar estimativ al unei unit. de ziar A3 – de 0,48 lei pentru un tiraj de 30 - 50 000 ex., al unui spot de 30 sec. – 500 EUR (10 000 lei); costul unei unit. de flyer A5 – 0,5 lei, unui minut antenă în rețeaua www.privesc.eu – 4 EUR (80 lei).

Spoturi video

PL – Valeriu Munteanu - 1 spot (cu privire la sărbătorile pascale – durata de 1,54 min); PUN – Constantin Codreanu - 1 spot cu durata de 7 sec; PPPDA – 1 spot (pentru Silvia Radu, cu durata de 32 sec.), 1 spot (cu privire la sărbătorile pascale – durata de 22 secunde); PSRM – Ion Ceban (cu durata de 8,56 min.), Alexandr Usatîi (cu durata de 6,25 min).

Prin urmare, cheltuielile estimate sunt după cum urmează: Valeriu Munteanu (PL) – 10 000 lei; Andrei Năstase (PPPDA) – 20 000 lei; Ion Ceban (PSRM) – 10 000 lei și Alexandr Usatîi (PSRM) – 10 000 lei.

Conferințe de presă¹⁸

PPȘ – 1 unit. cu durata de 12.10 min, PPPDA – 1 unit. cu durata de 18.50 min, potențial CE Sergiu Tofilat – 1 unit. cu durata de 30 min., PSRM – Ion Ceban – 2 unit. cu durata de 25 min, PUN – 2 unit. cu durata de 68,88 min.

Cheltuielile estimate de MO Promo-LEX sunt: Reghina Apostolova (PPȘ) – 868 lei; Andrei Năstase (PPPDA) – 1 480 lei; Sergiu Tofilat – 2 400 lei; Ion Ceban (PSRM) – 2 000 lei, Constantin Codreanu (PUN) – 5 510 lei.

Ziare și materiale poligrafice

PSRM – ziare de partid “Socialiștii” – format A3 color, com. 394, tir. 50 000 ex.

PUN – calendare format A5, 7x10 cm2, fără date tipografice.

Cheltuielile estimate de MO Promo-LEX în cazul ziarelor PSRM sunt de cel puțin 24 000 lei.

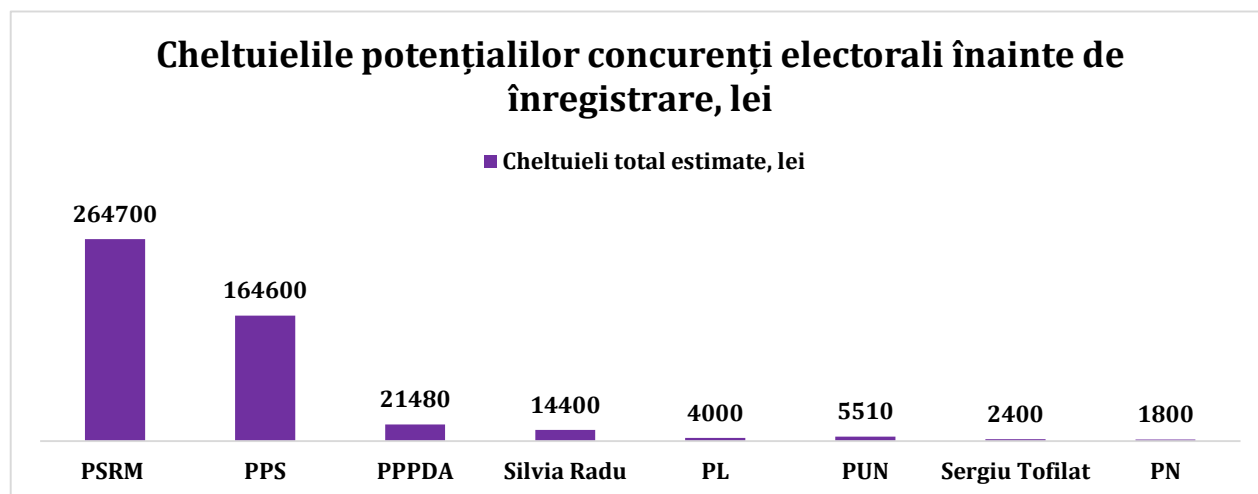
5.4.4. Cheltuieli pentru Voluntari

Silvia Radu – 32 voluntari, PPȘ – 15 voluntari, PSRM – 12 voluntari, Sergiu Tofilat – 2 voluntari.

¹⁸ Conform declarațiilor verbale ale administrației www.privesc.eu, mediatizarea și transmisiunea în direct a evenimentelor partidelor politice/concurenților electorali este realizată contra plată.

MO Promo-LEX nu a avut posibilitate să estimeze cheltuielile pentru munca voluntarilor pentru raportul nr. 1, dar o va face la finele campaniei electorale.

Graficul nr. 12

5.5 Cheltuielile concurenților electorali constatate de observatorii Promo-LEX, după înregistrarea acestora

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, în perioada 12-17 aprilie 2018, cel puțin 2 CE (Ion Ceban – PSRM și Reghina Apostolova – PPȘ) au efectuat cheltuieli pentru activități electorale. Cuantumul minim estimat este de cel puțin 160 441 lei: PSRM – 151 703 lei, PPȘ – 8 738 lei (**a se vedea Graficul nr. 13 și Anexa 3**).

5.5.1. Cheltuieli pentru publicitate stradală

Panouri stradale

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cel puțin 2 potențiali CE (PSRM - Ion Ceban, Alexandr Usatîi, PPȘ - Reghina Apostolova) au efectuat cheltuieli pentru panouri stradale.

PSRM - Ion Ceban – 10 unit. de billboard 6x3m², 10 unit. de billboard 3x2m², 18 pancarte 30x90cm²; Alexandr Usatîi – 1 unit. panou LED 2x3m²; PPȘ – Reghina Apostolova – 1 unit. panou LED 2x3m².

Conform estimărilor MO Promo-LEX, cheltuielile sunt următoarele: Alexandr Usatîi (PSRM) – 7 700 lei; Ion Ceban (PSRM) – 109 600 lei; Reghina Apostolova (PPȘ) – 7 700 lei.

Corturi

PSRM - 5 unit. (Ion Ceban), având cheltuieli estimate de 4 000 lei.

5.5.2. Cheltuieli pentru publicitate promoțională

Spoturi video

PSRM – Ion Ceban - spot cu durata de 31 sec; cheltuielile estimate fiind de cel puțin 10 000 lei.

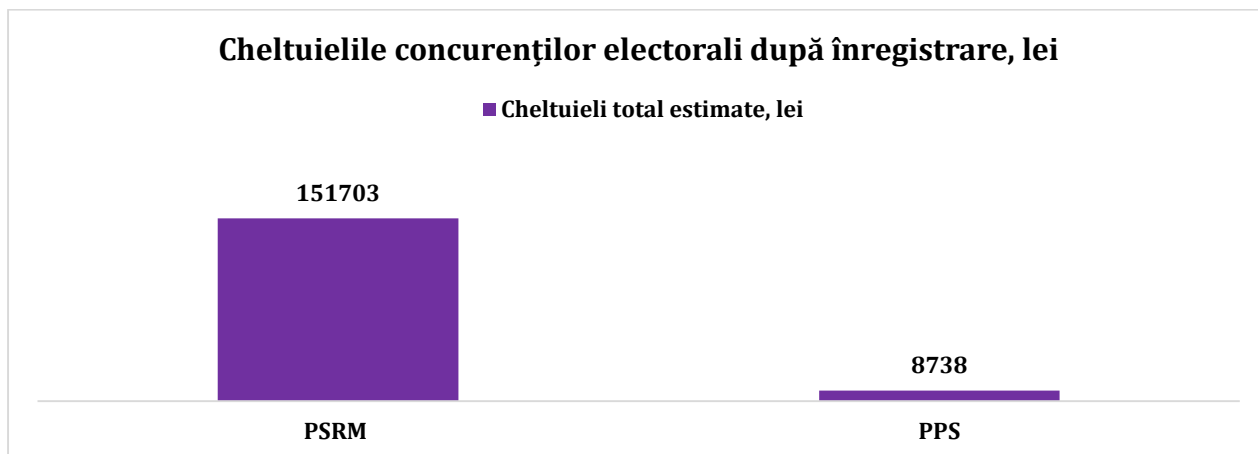
Conferințe de presă

PPȘ – 1 unit. cu durata de 12.10 min; cheltuielile estimate fiind de cel puțin 968 lei; PSRM - Ion Ceban – 2 unit. cu durata 68,88 min, cheltuielile estimate fiind de cel puțin 5 510 lei.

Ziare

PSRM – ziare de partid “Socialiștii” – format A3, 23 pag., com. 404, tir. 35 000 ex., achitat din Fond electoral, cheltuielile estimate fiind de cel puțin 16 800 lei.

Graficul nr. 13

VI. DISCURS INSTIGATOR LA URĂ ȘI DISCRIMINARE

Reieșind din tendințele înregistrate în ultimele campanii electorale, precum și luând în considerare necesitatea monitorizării plenare a comportamentului concurenților electorali, MO Promo-LEX consideră necesară și relevantă monitorizarea cazurilor de discurs instigator la ură și instigare la discriminare în mesajele concurenților. De asemenea, Promo-LEX a monitorizat discursurile sexiste și alte forme de intoleranță manifestate public. Cazurile identificate de către observatori au vizat atât candidații desemnați în mod nemijlocit, cât și mesajele politice în context electoral. Printre candidații desemnați, care potrivit MO Promo-LEX au făcut uz de discurs instigator la ură se află Ion Ceban (PSRM). Pe de altă parte, candidatul desemnat de PPPDA, Andrei Năstase, a fost vizat, de cel puțin două ori, prin mesaje sexiste, instigatoare la discriminare și violență. Unul dintre subiectele politice care au provocat cele mai multe discursuri și episoade de instigare la ură și discriminare în debutul perioadei electorale a fost „unionismul” (ideea unirii RM cu România).

6.1. Formele monitorizate de intoleranță

Potrivit art. 3 alin. (5) al Legii cu privire la libertatea de exprimare, garanțiile privind libertatea de exprimare nu se extind asupra discursurilor care incită la ură sau la violență.¹⁹ Subsecvent, formele de exprimare care cad sub incidența discursului care incită la ură, stabilite de articolul 2 și 3 (3-5), sunt interzise de lege.

Legea cu privire la asigurarea egalității reglementează o altă formă interzisă de exprimare – instigarea la discriminare care, potrivit art. 2 al Legii, reprezintă orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege.²⁰

Pe lângă discursul care incită la ură și instigă la discriminare, Promo-LEX a monitorizat discursurile sexiste și alte forme de intoleranță manifestate public.

6.2. Descrierea cazurilor identificate

6.2.1. Cazuri în care sunt vizati candidații desemnați pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018

În contextul alegerilor locale noi din 20 mai 2018, Asociația Promo-LEX a înregistrat mai multe mesaje care conțin diverse forme de intoleranță manifestate public, discurs care instigă la ură și discriminare.

La data de 10 aprilie 2018, în cadrul emisiunii „Politica”²¹ de la postul TV8, candidatul desemnat al PSRM – Ion Ceban a declarat că nu va admite marșuri unioniste în Chișinău, în cazul în care va deveni primar. Această declarație reprezintă o instigare directă la discriminare și încălcarea drepturilor constituționale a susținătorilor acestei mișcări social-politice.

Portalul bloknot-moldova.md a publicat un articol care face uz de mesaje sexiste și instigatoare la discriminare la adresa candidatului desemnat de PPPDA pentru funcția de primar de Chișinău Andrei Năstase, precum și Maia Sandu cu Renato Usatîi, care se intitulează: „Политические проститутки, Нэстасе, Санду и Усатый вынудили жителя Бельц атаковать парламент Молдовы”.²² Știrea utilizează atât prejudecățile de gen, cât și susține comportamentul violent, în baza apartenenței politice a persoanelor vizate.

Pagina de Facebook, Times New Moldova, a publicat la data de 4 aprilie 2018 un clip video intitulat „Prostul satului enervează oamenii din Chișinău”.²³ Acesta reprezintă un colaj în care eroul filmului artistic „Leon” îl împușcă prin ușă pe candidatul desemnat de PPPDA pentru funcția de primar al

¹⁹ [Legea Nr. 64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare](#)

²⁰ [Legea Nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității](#)

²¹ <https://goo.gl/cqDi4L>

²² <https://goo.gl/zwlp1X>

²³ <https://goo.gl/mtkAdG>

mun. Chișinău, Andrei Năstase. Deși clipul se prezintă ca o formă satirică de exprimare, acesta promovează mesaje care incită la violență împotriva unui candidat electoral și nu conține nici o informație însoțitoare care ar explica caracterul umoristic al postării.

6.2.2. Cazuri cu tentă politică în debutul perioadei electorale

Unul din subiectele centrale care au provocat mai multe discursuri și episoade de instigare la ură și discriminare este Unionismul și ideea unirii Republicii Moldova cu România. Chiar dacă majoritatea cazurilor nu se referă expres la alegerile din 20 mai 2018, modul în care aceste mesaje sunt promovate de actorii implicați și vizați, au predispus spre extrapolarea subiectului și utilizarea acestuia în context electoral.

La 24 martie 2018, Partidul Socialiștilor a publicat pe pagina web²⁴ ziarul „Unionismul dezbină Moldova”. Textul este pe alocuri agresiv și face referire la unionism și la cei care împărtășesc ideile acestuia, ca fiind periculoși pentru Moldova, istorie, patrimoniu și alte valori. Textul operează cu informații subiective și manipulatorii, care plasează susținătorii unionismului într-o lumină denigratoare, fiind sugerată ideea că sunt mincinoși, corupți și trădători de patrie. De asemenea, textul face referire la declarațiile Președintelui Igor Dodon, potrivit căruia în Moldova ar putea izbucni un război civil din cauza unionismului. De asemenea, se face referire și la declarațiile deputatului PDM, Corneliu Dudnic, care ar fi gata să folosească arma pentru a apăra Găgăuzia în caz că se va produce unirea.

La data de 9 aprilie 2018, pe pagina „Unionismul Trece Patria Ramîne” de pe Facebook, a fost publicată o postare care conține o imagine simbolică cu o persoană care atârna de un ștreang și pe care este plasată inscripția „UNIREA”. Imaginea este însoțită de o descriere în limba rusă, potrivit căreia același lucru – spânzurătoarea – îi așteaptă pe „fasciștii unioniști” după alegerile parlamentare. Postarea a generat peste 700 de reacții și peste 190 de distribuiri, fapt care denotă o răspândire largă a mesajelor care instigă la ură. În același timp, postarea a produs și un efect dublu de răspândire a urii în spațiul public, provocând simpatizanții „Unionismului” la reacții dure, care la rândul lor, de asemenea, instigă la discriminare și violență împotriva etnicilor ruși și vorbitorilor de limbă rusă. Între timp, postarea a fost ștearsă, însă a reușit să ajungă mediatizată pe larg.²⁵

La data de 10 aprilie 2018, portalul voceabasrabiei.md a publicat un articol intitulat „Socialiștii incită la violență și îi amenință pe unioniști”.²⁶ Deși nu a existat o confirmare despre autorii paginii „Unionismul Trece Patria Ramîne”, titlul articolului, în mod intenționat, utilizează încărcătura negativă a mesajelor promovate pe această pagină și le asociază cu Partidul Socialiștilor.

Pagina web „Presa Independentă” a publicat la data de 10 aprilie 2018 un articol cu denumirea: „SURSE: MAIA SANDU AR URMA SĂ APARĂ CU UN BĂRBAT ÎN PUBLIC PÂNĂ LA ALEGERI. VREA SĂ ASCUNDĂ ORIENTAREA EI HOMOSEXUALĂ!”²⁷ Articolul face referire la prejudecăți de gen, legate de rolul social al bărbaților și femeilor, reflectând în același timp într-o imagine negativă comunitatea LGBT.

Maia Sandu a mai fost vizată în câteva mesaje publice care utilizează sexismul și stereotipurile de gen, în special pe pagina de Facebook - Times New Moldova. În una din postări, Maia Sandu apare într-o poză cu inscripția: „Te iubesc. Când ești singură și disperată”.²⁸ Amintim că în campania electorală pentru funcția de primar general al mun. Chișinău Maia Sandu îl susține pe Andrei Năstase. Prin urmare, am putea vorbi și despre un atac indirect împotriva candidatului Năstase.

²⁴ <http://socialistii.md/category/gazeta/>

²⁵ Vezi de ex.: <https://goo.gl/dWVTJF>

²⁶ <https://goo.gl/GMLgge>

²⁷ <https://goo.gl/tmHQY2>

²⁸ <https://goo.gl/Nv7DCQ>

VII. INFORMARE ȘI EDUCAȚIE CIVICĂ

MO Promo-LEX constată, în continuare, că promovarea activismului cetățenesc în perioada electorală pentru alegerile locale noi nu este o activitate susținută intens de organizațiile societății civile și autoritățile electorale. În context, Asociația Promo-LEX, prin componenta de educație civică și electorală, va continua să organizeze campanii de promovare a votului informat și conștient în rândul cetățenilor din localitățile în care se vor organiza alegerile.

Din perspectiva reflectării de către sursele de informare on-line a alegerilor, comparativ cu alegerile locale noi din anii precedenți, scrutinul din 20 mai 2018 a generat mai mult interes mediatic, în special datorită desfășurării alegerilor în mun. Chișinău și Bălți. Cele mai vizualizate informații se referă la adoptarea de către CEC a deciziei privind desfășurarea alegerilor locale noi pentru data de 20 mai 2018 și la procedurile de desemnare/înregistrare a candidaților.

7.1. Activități de mobilizare apolitică a alegătorilor în contextul alegerilor locale noi

În contextul alegerilor locale noi din 20 mai 2018, Asociația Promo-LEX, prin componenta de educație civică și electorală, va desfășura campania "IEȘI la VOT!"

Scopul Campaniei este de a contribui la mobilizarea apolitică a alegătorilor și la promovarea votului informat și conștient în rândul cetățenilor RM cu drept de vot din localitățile unde au loc alegeri locale noi. Campania se va desfășura în perioada 20 aprilie - 3 iunie 2018 și va cuprinde toate unitățile administrativ-teritoriale unde au loc alegeri locale noi.

Campania va fi implementată de către Coordonatorii locali de Campanie și voluntarii Promo-LEX. În mun. Chișinău, campania se preconizează să fie realizată în parteneriat cu Asociația Obștească „Primăria Mea”.

Campania „Ieși la vot” va include următoarele activități:

- activități „din ușă-n ușă” în cadrul cărora alegătorii din localitățile vizate vor fi informați despre alegeri și candidați și vor fi încurajați să participe la alegeri;
 - activități de informare în aer liber și diseminare de materiale informative cu privire la alegeri;
 - dezbateri publice electorale de tip Town Hall, cu participarea candidaților electorali și alegătorilor.
- În total, pentru turul întâi și doi de scrutin sunt planificate 8-10 dezbateri;
- intervenții la TV și Radio și bannere web, prin intermediul cărora alegătorii din localitățile vizate vor fi informați despre alegeri și vor fi încurajați să participe la acestea.

7.2. Reflectarea campaniei pentru alegerile locale noi

Comparativ cu alegerile locale noi din anii precedenți, scrutinul din 20 mai 2018 a generat mai mult interes mediatic din partea surselor informaționale din RM, în special datorită desfășurării alegerilor în municipiile Chișinău și Bălți, care sunt printre localitățile cu cea mai numeroasă populație din RM.

Cel mai promovat eveniment de către publicațiile online, cu referință la procesul monitorizat, este adoptarea de către CEC a deciziei privind desfășurarea alegerilor locale noi pentru data de 20 mai 2018. Acest aspect a fost diseminat de către cel puțin 24 de site-uri de știri naționale și de peste hotare. Al doilea aspect al procesului electoral ca interes mediatic manifestat de către sursele de informare de pe internet îl reprezintă desemnarea și înregistrarea candidaților, reflectat de către cel puțin 17 site-uri de știri naționale.

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

1. Modificarea legislației electorale în vederea obligării tuturor candidaților (independenți, din partea partidelor și blocurilor electorale) de a prezenta liste de subscripție cu susținători în vederea înregistrării pentru funcția de primar, prin analogie cu procedura de înregistrare a candidaților pentru funcția de Președinte al RM.
2. Modificarea art. 138 din Codul electoral în vederea revizuirii formulei de calcul a numărului de semnături necesare pentru a fi înregistrat în calitate de candidat pentru funcția de primar. Actuala formulă este una care împovărează procesul de completare a listelor de subscripție pentru circumscripțiile cu un număr mai mare de alegători (începând cu 20 000, de exemplu). Și este una extrem de solicitantă pentru localități de tipul municipiilor Chișinău și Bălți.
3. Suplimentarea art. 138 din Codul electoral cu prevederi ce ar permite femeilor candidate la funcția de primar să colecteze de două ori mai puține semnături în susținerea sa, prin analogie cu derogarea de la norma generală efectuată în cazul alegerilor parlamentare.
4. Reiterăm necesitatea de modificare a Codului în sensul oferirii posibilității ca militarii în termen care își îndeplinesc serviciul într-o unitate dislocată în aceeași localitate în care își au domiciliul și, respectiv, se desfășoară alegeri locale, să fie admiși la procesul electoral.
5. Reiterăm necesitatea reglementării legale certe în Codul electoral a modului în care votează cetățenii cu domiciliu și reședință valabile concomitent în ziua alegerilor și a celor fără domiciliu și reședință. Aceasta este imperios necesar nu doar pentru a uniformiza cadrul legal, ci și pentru a evita interpretarea normelor și adoptarea unor decizii de soluționare temporară a problemei, convenabile unor sau altor forțe politice.

Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare

1. Asigurarea respectării legislației în vigoare ce reglementează drepturile observatorilor și renunțarea la practica de a crea obstacole procesului de monitorizare a scrutinului electoral prin secretizarea informațiilor de interes public pe motivul protecției datelor cu caracter personal.
2. Asigurarea respectării legislației electorale de către CECE care vizează transparența informației despre candidați. Este absolut necesară analiza problemei privind cazurile de nerespectare a legislației electorale de către CECE în ceea ce privește asigurarea accesului publicului la declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale concurenților electorali, publicarea rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale. În opinia Asociației, Comisia trebuie să vină cu propuneri fie de modificare a legislației, fie de mecanisme reale ce ar asigura implementarea prevederilor legale existente. Nu este în spiritul legii tolerarea în mod consecvent de către o autoritate publică a cazurilor de nerespectare a prevederilor legale din domeniul său de responsabilitate.
3. MO Promo-LEX recomandă elaborarea, discutarea și implementarea unei formule clare de stabilire a creditului fără dobândă acordat de către stat și care ar putea să fie reactualizată de la scrutin la scrutin.
4. Respectarea prevederilor legale privind obligația de a verifica și supraveghea procedura de raportare, corectitudinea și veridicitatea rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale.
5. Publicarea în termen a rapoartelor financiare și a documentației privind finanțarea campaniei electorale pe pagina oficială a CEC.

Concurenților electorali

1. Evitarea cazurilor de discurs instigator la ură și instigare la discriminare, a discursurilor sexiste și a altor forme de intoleranță în mesajele și discursurile manifestate public în contextul activităților electorale și general-politice.
2. Reflectarea tuturor cheltuielilor financiare efectuate în cadrul campaniei electorale.

LISTA DE ABREVIERI

alin. – aliniat
ANI – Autoritatea Națională pentru Integritate
APL - administrația publică locală
art. – articolul
BESV – birou electoral al secției de votare
c. – comuna
CEC - Comisia Electorală Centrală
CECE - Consiliul electoral al circumscripției electorale
CECEM - Consiliul electoral al circumscripției electorale municipale Chișinău
CI - candidat independent
com. - comanda
dl - domnul
FE – formular de eveniment
FV – formular de vizită
lit. - litera
m² - metru pătrat
MO - Misiune de observare
mun. - municipiu
nr. - număr
or. - oraș
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL - observator pe termen lung
OTS - observator pe termen scurt
PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
pct. - punct
PDM - Partidul Democrat din Moldova
PL – Partidul Liberal
PN - Partidul Politic Partidul Nostru
PNL – Partidul Național Liberal
PPEM – Partidul Popular European din Moldova
PPRM - Partidul Popular din Republica Moldova
PSRM - Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
r. – raion
RFE – Registrul Funcționarilor Electorali
RM – Republica Moldova
s. - sat
SV - secție/secții de votare
tir. - tiraj
TV - televiziune
UAT - unitate administrativ-teritorială
unit. - unitate
USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

Anexa 1. Comparația datelor din RSA 01.09.2017 vs. RSA 31.03.2018

Unități administrativ-teritoriale de nivelul II	01.09.2017	31.03.2018	Diferență
Anenii Noi	70005	69249	-756
Bălți	110485	105291	-5194
Basarabeasca	24513	24102	-411
Briceni	61779	60902	-877
Cahul	99944	98619	-1325
Cantemir	49882	49577	-305
Călărași	62735	61898	-837
Căușeni	80162	79319	-843
Chișinău	647203	632450	-14753
Cimișlia	50782	50184	-598
Criuleni	59782	59615	-167
Dondușeni	34603	33907	-696
Drochia	70688	69651	-1037
Dubăsari	39937	39781	-156
Edineț	65420	64412	-1008
Fălești	72551	71788	-763
Florești	71992	71212	-780
Glodeni	47533	46958	-575
Hîncești	99744	99097	-647
Ialoveni	84389	84115	-274
Leova	43583	43053	-530
Nisporeni	53479	53193	-286
Ocnîța	42159	41033	-1126
Orhei	101106	99744	-1362
Rezina	39340	38808	-532
Rîșcani	53891	53419	-472
Sîngerei	71086	70073	-1013
Șoldănești	33354	32977	-377
Soroca	79222	78493	-729
Ștefan Vodă	57770	56981	-789
Strășeni	77370	76713	-657
Taraclia	35236	34656	-580
Telenești	56411	55905	-506
Ungheni	91988	90450	-1538
UTA Găgăuzia	133583	131546	-2037
TOTAL	2873707	2829171	-44536
Fără domiciliu/reședință înregistrată	155683	203368	+47685
Unități administrativ-teritoriale din stânga Nistrului și mun. Bender	225971	226486	+515
TOTAL RSA	3255361	3259025	+3664

Anexa 2. Cheltuielile cu tentă electorală ale potențialilor concurenți electorali

cel puțin 4 000
cel puțin 66 000
cel puțin 101 900
cel puțin 164 600

MDL

VALERIU MUNTEAN (PL)
ALEXANDR USATII (PSRM)
ION CEBAN (PSRM)
REGINA APOSTOLOVA (PPȘ)

Panouri stradale

ALEXANDR USATII (PSRM)
100 PACHETE CU BUNURI

cel puțin 20 000
MDL

cel puțin 800
cel puțin 4 000
cel puțin 14 400

MDL

Alexandr Usatii (PSRM) - 1 unit.
ION CEBAN (PSRM) - 5 unit.
SILVIA RADU - 18 unit.

Corturi

Ziare de partid

ION CEBAN (PSRM) -
50 000 ex.

cel puțin 24 000
MDL

?
?

MDL

nu au putut fi identificate informațiile

CONSTANTIN CODREANU
(PUN) - flyere fără date
ANDREI NĂSTASE (PPPDA) -
flyere fără date

Pliante/flyere-calendar

Voluntari

SILVIA RADU (CI) - 32
REGINA APOSTOLOVA (PPŞ) - 15
ION CEBAN (PSRM) - 12
SERGIU TOFILAT (CI) - 2

?
MDL

nu au putut fi făcute estimări

?
MDL

nu au putut fi identificate informațiile

ANDREI NĂSTASE (PPDA) - 1
sondaj telefonic (contract cu
Starnet)

Sondaje

Conferințe de presă

CONSTANTIN CODREANU (PUN)
ANDREI NĂSTASE (PPDA)
REGINA APOSTOLOVA (PPŞ)
ION CEBAN (PSRM)
SERGIU TOFILAT (CI)

5 510
1 480
868
2 000
2 400

MDL

20 000
10 000
10 000
10 000

MDL

ANDREI NĂSTASE (PPDA) - 2
VALERIU MUNTEAN (PL) - 1
ALEXANDR USATII (PSRM) - 1
ION CEBAN (PSRM) - 1

Spoturi electorale

Bannere online

CONSTANTIN CODREANU (PUN)
VALERIU MUNTEAN (PL)

?
MDL

nu au putut fi făcute estimări

Anexa 3. Cheltuieli electorale estimate ale concurenților înregistrați

cel puțin 7 770 cel puțin 109 600 cel puțin 7 770 MDL	ALEXANDR USATÎI (PSRM) ION CEBAN (PSRM) REGINA APOSTOLOVA (PPȘ)	Panouri stradale
cel puțin 4000 MDL	ION CEBAN (PSRM) - 5 unit.	Corturi
Ziare de partid 	ION CEBAN (PSRM) - 35 000 ex.	cel puțin 16 800 MDL
5 510 968 MDL	ION CEBAN (PSRM) REGINA APOSTOLOVA (PPȘ)	Conferințe de presă
Spoturi electorale 	ION CEBAN (PSRM) - 1	10 000 MDL